

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

для здобуття освітнього рівня бакалавра

**На тему: “Теоретико-методичні засади формування звітної інформації в
балансі підприємства”**

Виконала: студентка 4 курсу, групи ОО(з)-41
напряму підготовки (спеціальності)
071 “Облік і оподаткування”

Бурнадз А.І.

Керівник: Банашкевич Т.П.

Рецензент: Судук Н.В.

Державний вищий навчальний заклад
"Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

Факультет _____ Економічний _____
Кафедра _____ Обліку і аудиту _____
Освітній рівень _____ Бакалавр _____
Напрямок підготовки (Спеціальність) _____ 071 "Облік і оподаткування"
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(підпис)
_____ проф. Баланюк І. Ф.
(прізвище, ініціали)
"10" жовтня 2019 р.

ЗАВДАННЯ

НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Бурнадз Анні Іванівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи " Теоретико-методичні засади формування звітної інформації в балансі підприємства ",

керівник роботи Банашикевич Тетяна Петрівна, викладач кафедри обліку і аудиту

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від " ____ " _____ 20 №. _____

2. Строк подання студентом роботи 15.05.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи дослідження на прикладі ПП "Іва-Транс", м.Івано-Франківськ.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) :

— обґрунтувати суть балансу підприємства як основної форми фінансової звітності та розглянути його історичний екскурс;

— розкрити класифікацію балансу та типи операцій, які призводять до змін у його статтях;

— дослідити нормативно-правове регулювання та принципи формування звітної інформації в балансі підприємства;

- опрацювати порядок складання та подання балансу підприємства;
- розкрити методику формування показників балансу підприємства;
- розглянути зарубіжний досвід формування звітної інформації в балансі підприємства;
- дослідити інформаційне забезпечення аналізу показників балансу підприємства;
- провести оцінку абсолютних та відносних показників балансу підприємства;
- розглянути використання звітної інформації в балансі підприємства для прийняття управлінських рішень.

5. Перелік графічного матеріалу аналітичні таблиці, рисунки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
№ 1	<i>Банашкевич Т.П., викладач</i>		
№ 2	<i>Банашкевич Т.П., викладач</i>		
№ 3	<i>Банашкевич Т.П., викладач</i>		

7. Дата видачі завдання 13.10.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні засади формування звітної інформації в балансі підприємства	17.02.2020 р.	
2	Розділ 2. Методичні основи формування звітної інформації в балансі підприємства	16.03.2020 р.	
3	Розділ 3. Оцінка звітної інформації балансу підприємства	17.04.2020 р.	

Студент _____ Бурнадз А.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Банашкевич Т.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України

**ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”**

**Економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту**

ВІДГУК

на випускню роботу
студентки 4 курсу групи ОО(з)-41

Бурнадз Анни Іванівни

на тему:

***“Теоретико-методичні засади формування звітної інформації в
балансі підприємства”***

Одним із важливих елементів у системі управління підприємством є оцінка його фінансового стану, яку можна провести на основі балансових показників. Вона є базою для прийняття різноманітних господарських рішень. Фінансовий стан становить інтерес для інвесторів, кредиторів, постачальників матеріально-технічних ресурсів, державних органів управління і та внутрішнього управлінського персоналу. Неточність та несвоєчасність оцінки фінансового стану підприємства може призвести до банкрутства. Саме тому одним із найголовніших завдань кожного підприємства є пошук шляхів покращення власної платоспроможності та результативності діяльності. А це вимагає комплексного аналізу його балансу з метою встановлення тенденцій зміни показників щодо результатів діяльності і прийняття своєчасних рішень щодо поточного і стратегічного розвитку. Особливо це важливо у сучасних нестабільних соціально-економічних умовах господарювання. Все це засвідчує актуальність проведеного дослідження.

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних і методичних аспектів формування звітної інформації в балансі підприємства.

Об'єкт дослідження – процес узагальнення облікової інформації за звітний період у балансі підприємства.

Основні положення роботи щодо вдосконалення методики формування показників балансу підприємства із застосуванням зарубіжного досвіду мають рекомендаційний характер для практичної діяльності.

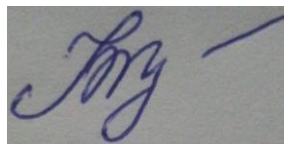
Бакалаврська робота Бурнадз Анни Іванівни на тему “Теоретико-методичні засади формування звітної інформації в балансі підприємства” є завершеним, поглибленим, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і оформленням відповідає вимогам щодо таких робіт, її автор Бурнадз Анна Іванівна заслуговує присудження кваліфікації бакалавра з обліку і оподаткування.

За результатами оцінювання якості підготовки бакалаврської роботи рекомендується до захисту з оцінкою “відмінно”.

Науковий керівник:

викладач кафедри обліку і аудиту

ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”

Т.П. Банашкевич

“12” травня 2020 р.

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту

РЕЦЕНЗІЯ
на бакалаврську роботу
студентки *четвертого* курсу групи *ОО(з)-41*
Бурнадз Анни Іванівни

на тему:
***“Теоретико-методичні засади формування звітної інформації в
балансі підприємства”***

Актуальність теми Сучасні нестабільні умови господарювання зумовлені трансформацією національної економіки до ринкових відносин призвели до погіршення фінансового стану багатьох суб’єктів підприємницької діяльності різногалузевої спеціалізації. Особливо це стосується підприємств, які пройшли у своєму розвитку ряд реорганізаційних змін, що зумовило визнання банкрутства окремих із них. Тому сьогодні актуальності набуває проблема визначення потенційних можливостей підвищення ефективності їх діяльності. Методами її вирішення є широкомасштабне застосування господарюючими суб’єктами аналізу та аудиту фінансового стану на основі найвагомішої форми фінансової звітності – балансу підприємства. Це засвідчує, що обрана автором для дослідження проблема є сьогодні актуальна.

На базі об’єкта дослідження проведено дослідження теоретико-методичних аспектів формування та оцінки облікової інформації в балансі підприємства.

Загальний висновок і оцінка випускної роботи. Робота написана економічно грамотно, тему розкрито повністю. Висновки, запропоновані автором, відображають увесь зміст опрацьованого матеріалу, містять чітко визначену позицію. Основні теоретичні положення дослідження, висновки й рекомендації за змістом сприятимуть підвищенню ефективності формування балансових показників і їх вагомості у прийнятті управлінських рішень з метою уникнення підприємством банкрутства.

Бакалаврська робота Бурнадз Анни Іванівни на тему “Теоретико-методичні засади формування звітної інформації в балансі підприємства” виконана відповідно до вимог, які ставляться до такого виду наукових робіт, допускається до захисту з позитивною оцінкою, а її автор заслуговує присудження кваліфікації бакалавра за спеціальністю 071 “Облік і оподаткування”.

Рецензент:

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”
“12” травня 2020 р.

Н.В. Судук

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування звітної інформації в балансі підприємства	
1.1. Суть балансу підприємства як основної форми фінансової звітності та його історичний екскурс.....	6
1.2. Класифікація балансу та типи операцій, які призводять до змін у його статтях.....	14
1.3. Нормативно-правове регулювання та принципи формування звітної інформації в балансі підприємства...	22
РОЗДІЛ 2. Методичні основи формування звітної інформації в балансі підприємства	
2.1. Порядок складання та подання балансу підприємства.....	29
2.2. Методика формування показників балансу підприємства	36
2.3. Зарубіжний досвід формування звітної інформації в балансі підприємства.....	44
РОЗДІЛ 3. Оцінка звітної інформації балансу підприємства	
3.1. Інформаційне забезпечення аналізу показників балансу підприємства.....	53
3.2. Оцінка абсолютних та відносних показників балансу підприємства.....	58
3.3. Використання звітної інформації в балансі підприємства для прийняття управлінських рішень.....	64
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова звітність це основне джерело інформації про економічну і фінансову діяльність господарюючого суб'єкта. Вона в ринковій економіці ґрунтується на узагальненні облікових даних і є інформаційною ланкою, що пов'язує підприємство із суспільством і діловими партнерами – користувачами інформації, яких цікавить його діяльність.

Вміння читати фінансову звітність, а зокрема, одну із її основних форм – бухгалтерський баланс, який відображає фінансовий стан підприємства за певний звітний період, – це неодмінна умова повного якісного достовірного аналізу фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Важливо “читати” економічний зміст кожної статті балансу, вміти її оцінити, дослідити роль в діяльності підприємства, охарактеризувати зміни сум по тій чи іншій статті і описати значення цих змін для економіки підприємства. Значний обсяг інформації про підприємство можна отримати саме завдяки вмінню читати бухгалтерський баланс на підставі вивчення його статей. Оволодіння методикою формування статей балансу та їх аналізу балансу дозволить об'єктивно оцінити ефективність господарської діяльності підприємства, обґрунтувати ефективні рішення для виявлення і використання резервів поліпшення функціонування усіх виробничих ресурсів підприємства.

Бухгалтерський баланс охоплює різноманітні аспекти життєдіяльності підприємства, визначає фінансовий стан підприємства, його стійкість, ефективність господарювання, перспективи розвитку і небезпечні для його благополуччя тенденції.

Дослідженням питань балансу у своїх працях займалися такі вчені: Н. В. Дембінський, В. Ф. Палій, Я. В. Соколов, В. В. Сопко, П. І. Савічев, П. Я. Хомин, Л. В. Чижевська, В. Г. Швець, та інші. Однак враховуючи зими законодавчі, перехід вітчизняної системи обліку до міжнародних вимог, питання формування показників балансу завжди є актуальним, оскільки він є основою оцінки фінансово стану підприємства.

Метою даної дипломної роботи є обґрунтування теоретико-методичних основ формування облікової звітної інформації в балансі підприємства.

Для досягнення цієї мети вирішуються такі завдання:

- обґрунтувати суть балансу підприємства як основної форми фінансової звітності та розглянути його історичний експурс;
- розкрити класифікацію балансу та типи операцій, які призводять до змін у його статтях;
- дослідити нормативно-правове регулювання та принципи формування звітної інформації в балансі підприємства;
- опрацювати порядок складання та подання балансу підприємства;
- розкрити методику формування показників балансу підприємства;
- розглянути зарубіжний досвід формування звітної інформації в балансі підприємства;
- дослідити інформаційне забезпечення аналізу показників балансу підприємства;
- провести оцінку абсолютних та відносних показників балансу підприємства;
- розглянути використання звітної інформації в балансі підприємства для прийняття управлінських рішень.

Об'єктом дослідження є процес організації та формування показників звітної інформації в балансі підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних аспектів формування звітної інформації в балансі підприємства.

Джерела інформації. Теоретичні розробки провідних вчених, матеріали спеціалізованих та періодичних видань, законодавчі акти та нормативи є основними джерелами інформації для написання бакалаврської, а також установчі документи, облікова політика, бухгалтерську документи на дані річної фінансової звітності приватного підприємства “Іва-Транс”, м.Івано-Франківськ.

Методи дослідження. Під час написання бакалаврської роботи

застосовувалися такі методи дослідження: монографічний – для суцільного дослідження еволюції використання балансу; системний та діалектичний підходи – для дослідження балансу як структурної одиниці методу бухгалтерського обліку і форми звітності, метод інтеграції та диференціації його елементів; метод інформаційного моделювання – застосовується при дослідженні фактографічними та нормативно-правовими інформаційними матеріалами; аналіз – шляхом розділення на складові частини здійснюється деталізації об'єкта дослідження; метод порівняння – застосовується при виявленні спільних та відмінних рис балансу що є елементом методу бухгалтерського обліку та першою з форм фінансової звітності; метод групування – для визначення характерних ознак балансового узагальнення; метод синтезу – використовується для узагальнення механізму облікового забезпечення балансу; метод аналогії – для виявлення відповідності української і відповідної зарубіжної практики системи звітності; метод середніх і відносних величин – застосовується при визначенні рівня ефективності процесів дослідження; метод розрахунку – використовується для знаходження економічного ефекту; метод абстрагування – для виведення узагальнених висновків за результатами системного аналізу і синтезу теоретичних та методичних аспектів балансоведення.

Обсяг та структура роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури, додатків. Робота виконана на 71 сторінках, ілюстрована 13 таблицями, 8 рисунками та 9 додатками. Список літератури включає 94 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

Теоретичні засади формування звітної інформації в балансі підприємства

1.1. Суть балансу підприємства як основної форми фінансової звітності та його історичний екскурс

Користувачі облікової інформації можуть краще оцінювати економічний стан підприємства, коли у їхньому розпорядженні є узагальнена та систематизована інформацію у формі фінансової звітності.

Всі підприємства на основі даних бухгалтерського обліку зобов'язані своєчасно формувати і подавати фінансову звітність, що визначено чинним законодавством, зокрема Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Причиною є те, що користувачі фінансової звітності з метою прийняття управлінських рішень потребують систематизованої інформації про діяльність підприємства. Їхні економічні рішення потребують вимагають оцінки здатності господарюючого суб'єкта генерувати грошові кошти та їх еквіваленти, а також часу та впевненості в їх генеруванні [26].

На основі даних балансу управлінський персонал отримує інформацію про те, яке місце займає господарюючий суб'єкт у системі аналогічних підприємств, правильність обраного стратегічного курсу, порівняння даних ефективності використання ресурсів і прийняття різних рішень щодо управління підприємством.

Кожен суб'єкт вивчає звітну інформацію, враховуючи власні інтереси. Власники хочуть знати, чи пройшло збільшення або зменшення частки власного капіталу й оцінити ефективність використання ресурсів підприємства; потенційні власники і кредитори: вигідність вкладу в підприємство своїх капіталів. Таким чином, стає очевидна основна роль бухгалтерського балансу для оцінки діяльності підприємства в умовах ринкової економіки.

Баланс (звіт про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [26]. У ньому обліковуються господарські засоби підприємства за складом та розміщенням та за джерелами їх утворення й цільовим призначенням у грошовому значенні на визначену дату.

Структура та зміст балансу міняються залежно від форм власності, рівня продуктивних сил і розвитку виробничих відносин суспільства.

Тобто бухгалтерський баланс можна трактувати, як спосіб економічного групування і узагальненого відображення у грошовій оцінці стану господарських засобів за складом і розміщенням та за джерелами їх утворення і цільовим призначенням на певну дату [58, с. 32].

Назва “баланс” базується на принципі, що загальна вартість майна підприємства завжди повинна дорівнювати сумі тих джерел, за рахунок яких воно утворене. І термін “баланс” означає “рівність, тобто рівновага”. Він має походження від двох лат. слів: “bis” – двічі і “lanx” – чаша вагів: звідси bislanx означає рівність, що характеризується рівновагою двох чашок вагів (bilanx разом зі словом “libra” (терези) означало у римлян двошалькові терези (libra bilanx). Відтак у багатьох мовах з'явилися слова, близькі до слова “bilanx”, які означають “терези”: італійське – la bilancia, французьке – la balance, англійське – balance і т.д. [82, с. 167]

Бухгалтерія та звітність виникли у період перших реєстрацій фактів господарської діяльності. Вже біля 4000 років до н.е. у Древньому Єгипті на папірусах формували звіти про рух цінностей. У Вавилоні суворої регулярності в складанні звітів не було, але у Древній Греції вони подавались строго періодично, під контролем і мали публічний характер.

В епоху еллінізму (V ст. до н.е.) з виокремленням обліку хліборобства, тваринництва, виноградарства почали вимагати окрему звітність із перелічених галузей., яка передбачала дані про залишки та рух запасів, величину доходів і видатків господарства. За періодом формування ці звіти поділялися на місячні, річні, трирічні. Звітність була обов'язковою і її інформація могла бути

використана для управління господарством. Від епохи Середньовіччя до сучасної бухгалтерії передались інвентаризація та капітулярій Карла Великого, який вимагає один раз на рік подання звіту про доходи. До звітності у ті часи ставилися вимоги її правильності, законності, чесності [3, с. 49].

У суспільному значенні баланс означає рівновагу, тотожність надходжень і витрат; а балансувати – це дотримуватись відповідності наявних господарських засобів і джерел їх утворення.

Зародження капіталізму, застосування нових методів, прийомів у господарському обліку зумовили виникнення подвійної бухгалтерії. В звітності це проявилось виникненням балансу. В XIV ст. ця основна форма звітності використовується не тільки для контролю оборотів, а й як елемент контролю та управління господарством. Щодо часу появи самого терміну “баланс” думки науковців розходяться. Р. де Рувер вважає, що слово “баланс” вперше зустрічається в фінансових звітах у 1427 р. незалежно від того, чи були насправді дані звіти балансами в сучасному розумінні цього терміну, А. Чмиреллі вказує, що термін “баланс” вперше згадано в звіті банку Медичі за 1495 рік. Типовою характеристикою тих часів було те, що звітність складалась нерегулярно – від 1 до 5 років.

Цікавим історичним аспектом середньовічної практики є той факт, що різниця між дебетовими і кредитовими оборотами, яка виникала в результаті арифметичних помилок, списувалась на прибутки чи збитки. Лука Пачолі вважав, що баланс – це не форма, а процедура, яка пов’язана з встановленням тотожності обігів по дебету і кредиту рахунків Головної книги, а також зробив висновок, що він є наслідком подвійного запису.

У історичному екскурсі доведено, перше поняття “звітність” було вперше застосовано А. ді Піетро (1586 р.) який розкрив суть бухгалтерської звітності та порядок її подання [13, с. 468].

Достовірні відомості про застосування терміну “баланс” мають такий історичний розвиток:

– в бухгалтерській практиці цей термін подається в розрахунковій книзі

італійського банкірського дому в 1408 р.;

– у літературі слово “баланс” уперше з'явилося у праці італійського математика Луки Пачолі в 1494 р.;

– також вперше це поняття записане в книжці Бенедикта Котрульї, яка написана в 1458 р., але видана тільки в 1573 р. у Венеції;

– у законодавчому контексті про баланс уперше згадує Торговий кодекс Наполеона, який виданий у 1807 р.

Новий напрям в обліку – балансоведення еволюціонує наприкінці XIX – початку XX ст. та розвивається в трьох основних напрямках: економічний аналіз балансу, юридичний аналіз балансу та популяризація знань про баланс серед користувачів.

Новим етапом у розвитку вітчизняного обліку та звітності було видання від 6 квітня 1922 року “Положення про рахівництво і звітність”, яке із змінами існує до тепер. Цей документ підкреслював необхідність ведення бухгалтерського обліку подвійною системою, встановлював нові форми звітності, передбачав складання зведеної звітності.

В табл.1.1 наведено склад основних розділів балансу підприємства, який був до 1925 р.

Таблиця 1.1

Склад основних розділів балансу підприємства (станом на 1925 р.)

АКТИВ	ПАСИВ
Майно	Капітали
Матеріали	Прибуток
Готові вироби та товари	Кредити і позики
Цінні папери та грошові кошти	Кредитори
Підзвітні суми	
Документи до отримання та Зобов'язання	

Правилами публічної звітності від 24 серпня 1926 р. державні підприємства, акціонерні товариства, банки, спілки кооперативів були зобов'язані публікувати свої звіти в газеті “экономическая жизнь” [3, с. 49].

Водночас поступово здійснюються перші спроби реформації балансу:

1. його перегруповують – міняють місцями актив і пасив;
2. пропонують заміну деяких понять у трактуванні балансу – “основні засоби” на “засоби праці”, “власні засоби” на “внутрішні ресурси підприємства”,
3. пропонують формування одночасно зі звітними показниками планових. Але більшість науковців визнають головним балансом сальдовий баланс.

У 1938 р. під час балансової реформи з балансу були вилучені окремі регульовані статті – відхилення від планової собівартості матеріалів та готової продукції. У 40-х роках введено статті по переоцінці активів у зв'язку з грошовою реформою 1947 року тощо. На початку 50-х років науковці знову зробили спроби вдосконалити форму балансу, але цих спроб було небагато, і схема балансу майже без змін проіснувала близько 20 років. Баланс 70-х років стає вже повністю уніфікованим, в нього введено додаткові показники, що розширили його інформативну ємність [13, с. 467].

Порядок складання, подання і затвердження бухгалтерських звітів регламентувало Положення про бухгалтерські звіти і баланси від 1936 р., що діяло до вересня 1951 р. Форма балансу передбачала розподіл активу й пасиву на групи, розділи та статті, групи позначалися буквами, розділи – римськими цифрами, а статті – номерами (табл. 2.1).

Таблиця 1.2.

Склад основних розділів “радянського” балансу

АКТИВ	ПАСИВ
А – основні й вилучені засоби	А – власні та прирівняні до них засоби
Б – нормовані засоби (власні та прокредитовані)	Б – короткострокові банківські кредити під нормовані запаси
В – засоби в капітальному ремонті та капіталовкладеннях	В – засоби в капітальному ремонті та капіталовкладеннях
Г – засоби в розрахунках та інших активах	Г – короткострокові кредити, фонди, розрахунки та інші пасиви

Узагальнено науковці виділяють основних п'ять етапів розвитку балансу, як елементу методу обліку та фінансової звітності: зародження балансу як економічної категорії, становлення балансу як облікової категорії, розвиток

балансу в межах різних наукових напрямів, розвиток балансу в межах різних облікових моделей та уніфікація бухгалтерського балансу;

У обліковому значенні слово “баланс” є двозначне (перша і друга ознака), а в суспільному – трьохзначне (рис. 1.1.):

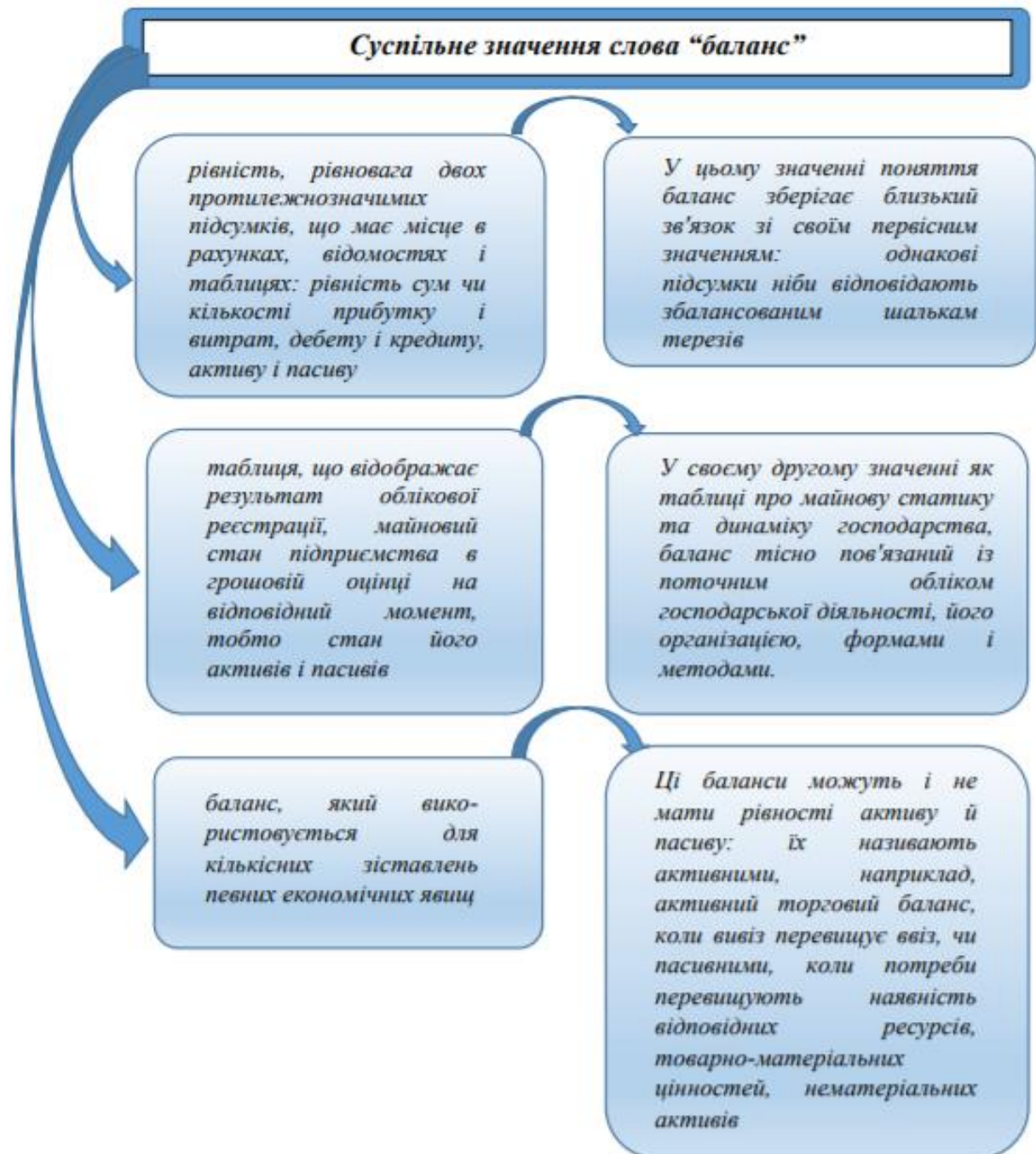

Рис. 1.1. Суспільне значення слова “баланс”.

Вітчизняними і зарубіжними авторами досліджується баланс як елемент методу бухгалтерського обліку та документ, що визначає фінансовий результат діяльності підприємства (Додаток А).

Відомий український учений-економіст О.П. Рудановський розглядає баланс не лише як таблицю чи форму відображення групування результатів облікової реєстрації, а як сукупність конкретних властивостей підприємства, які йому притаманні, незалежно від того, наскільки і як вони відображуються рахівництвом. Такий баланс репрезентує в кожному суб'єкті сукупність усього обчисленого, усього того, що на підприємстві підлягає грошовій оцінці.

О.М. Петрук зазначає, що бухгалтерський баланс – це основний звітний документ підприємства, який є моментальним знімком його фінансово-господарського стану на певну дату. Ця форма звітності дозволяє зробити оцінку найсуттєвіших ознак фірми. Саму процедуру оцінок прийнято називати читанням балансу. Вміння читати баланс – важлива професійна характеристика фінансиста, що надає йому можливість складати прогнозні баланси й управляти найважливішими фінансовими параметрами підприємства. Це вміння читати фінансові звіти помагає фінансовим аналітикам сформулювати правильну думку про фінансовий стан і виробничу діяльність інших компаній [59].

О. Зигрій вказує, що основним фінансовим звітом підприємства є бухгалтерський баланс, який дає змогу зробити оцінку найсуттєвіших ознак його основної діяльності [27, с. 208-310].

Господарюючий суб'єкт оцінює основні й оборотні засоби, кошти, які є у його розпорядженні, юридичні відносини до третіх осіб і до власника підприємства, тобто це права й обов'язки свої як суб'єкта, власні витрати й доходи. Внаслідок чого сукупність виражених у грошовій формі матеріальних засобів, прав підприємства і його витрат та сукупність зобов'язань та доходів на певну дату перебувають у рівновазі, тобто балансуються, незалежно від того, як обліковуються ці об'єкти.

На основі досвіду зарубіжної облікової практики, наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 627, форму звітності № 1 було названо

“Баланс (звіт про фінансовий стан)”, що дає можливість узгодити її назву з іншими формами звітності та розмежувати поняття балансу як елемента методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності [49].

Для відокремленого відображення господарських засобів та їхніх джерел баланс формується у вигляді двосторонньої таблиці:

– ліва частина – актив – характеризує склад і розміщення господарських засобів суб’єкта (термін “актив” походить від лат. “activus” – діяльний, дійовий);

– права частина – пасив – відображає джерела утворення засобів і цільове їх призначення (термін “актив” походить від лат. “passivus” – недіяльний).

Це так звана гори зонтальна форма побудови балансу, як правиль но, характерна для Німеччини, Італії, Росії, Ук раїни. Скажімо, в Англії, США використовують вертикальну форму побудови балансу: спочат ку показують склад активу, а потім — пасиву.

Актив балансу – система показників, яка відображає склад і розміщення засобів підприємства, що об’єднані у якісно однорідні групи. Активи відображені в балансі як вартість майна та боргових прав, які має та які контролює підприємство.

Пасив балансу – система показників, яка відображає джерела утворення та цільове призначення засобів підприємства, що об’єднані у якісно однорідні групи. Засоби фінансування називають зобов’язаннями і відображають у пасиві балансу.

Різниця активів і зобов’язань – це вартість власних засобів підприємства (власний капітал).

$$\boxed{\text{Активи (A)}} = \boxed{\text{Зобов'язання (З)}} + \boxed{\text{Власний капітал (BK)}}$$

Звідси:

$$\boxed{\text{Власний капітал (BK)}} = \boxed{\text{Активи (A)}} - \boxed{\text{Зобов'язання (З)}}$$

Наведене співвідношення є головним балансовим рівнянням.

Актив і пасив балансу складаються з окремих статей, кожна з яких відображає величину певного економічно однорідного виду засобів або їх

джерел. В активі балансу містяться статті, на яких відображаються матеріальні цінності, нематеріальні активи, грошові кошти, кошти у розрахунках, вилучені кошти; в пасиві – статті, на яких відображаються джерела формування господарських засобів (статутний, додатковий, резервний капітал, прибуток, кредити банків, зобов'язання по розрахунках та ін.).

Рівність підсумків активу і пасиву балансу – це обов'язкова умова правильності його складання. Ця рівність зумовлена тим, що в обох його частинах відображені у вартісній оцінці одні і ті ж господарські засоби, але вони згруповані за різними ознаками: в активі – за складом і розміщенням, в пасиві – за джерелами їх утворення і цільовим призначенням. Кожен вид господарських засобів, розміщених в активі, має відповідне джерело формування, відображене в пасиві балансу. Підсумок активу не може бути більшим або меншим за підсумок пасиву.

Відсутність рівності підсумків активу і пасиву балансу свідчить про наявність помилок, допущених в облікових записах або при складанні самого балансу.

Показниками бухгалтерського балансу розкривається фінансово-господарська діяльність економічного суб'єкта, тому він є основним інформаційним ресурсом про його фінансовий стан. Можна вважати, що баланс є центральною складовою фінансової звітності як основи інформаційного забезпечення, правильне застосування та аналіз якого на належному рівні дозволяє обґрунтувати і прийняти ефективні рішення.

1.2. Класифікація балансу та типи операцій, які призводять до змін у його статтях

Баланс – це основна центральних економічна категорія, що використовується в економічному житті з давніх часів. Матеріальні баланси були розповсюдженими у Стародавньому Китаї з метою контролю за рухом і збереженням цінностей. У Стародавній Греції баланси складали окремі

господарства та кредитні установи. У Стародавньому Римі ведення балансу на державному рівні було необхідним для здійснення контролю та ефективного управління. Тобто у Стародавньому Світі баланс використовувався як система показників, що відображала кількісне співвідношення двох елементів або сторін будь-якої діяльності (доходів і видатків держави, вхідних і вихідних грошових потоків), при цьому використання балансу в облікових процедурах ще не відбувалося.

Виділяють декілька ознак класифікації балансів (Рис.1.2, Табл.1.3).

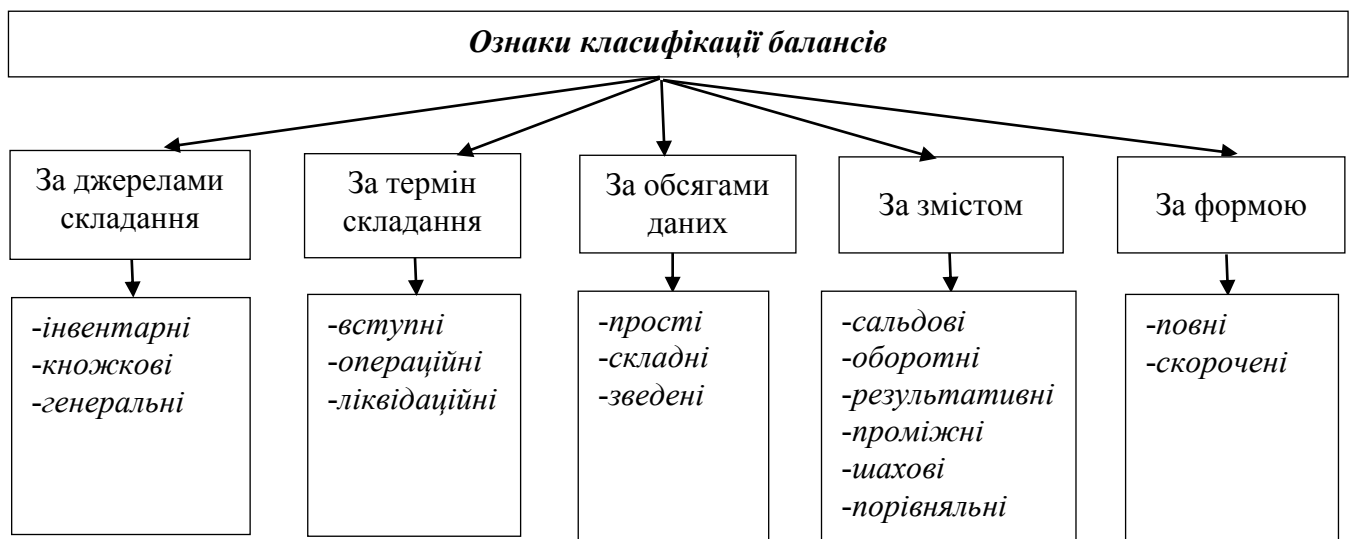

Рис. 1.2. Ознаки класифікації балансів підприємства

За джерелами складання баланси виокремлюють:

- 1) інвентарні – вони складаються на основі повного опису інвентарю і є скороченим варіантом балансу;
- 2) книжкові – заповнюються на підставі записів у книгах і не потребують підтвердження інвентаризацією, тому їх називають пробними, або попередніми;
- 3) генеральні – такі баланси це синтез інвентарних і книжкових балансів, вони складаються за рік на підставі інвентаризаційного опису поточного року та попереднього балансу.

За термінами складання баланси поділяються на:

- 1) вступні/початкові – формуються на час створення підприємства. Вони

складаються при відкритті рахунків у Головній книзі і, є першим етапом облікового циклу. У них вартість активів підприємства, дорівнює рівна вартості, вкладеного у нього власниками капіталу, а сума зобов'язань рівна нулю;

2) операційні/поточні – заповнюються протягом звітного періоду, тобто року, й відображають окремі аспекти діяльності господарюючого суб'єкта. Вони складаються через рівні, чітко визначені законодавством, проміжки часу – квартал, рік;

3) реорганізаційні – складаються у випадку реорганізації підприємства, що може здійснюватися у наступних формах: злиття, приєднання, поділ, виділення;

4) ліквідаційні – їх показники формуються під час ліквідації підприємства. Виділяють кілька видів ліквідаційного балансу під час провадження справи про банкрутство, зокрема:

4.1. проміжний – складається на основі господарських операцій, що уточнюють реальний фінансовий стан і здійснює від відкриття ліквідаційної процедури до затвердження реєстру вимог кредиторів; його мета – відображення майна та зобов'язань суб'єкта, які підтверджені результатами проведеної інвентаризації відповідно до ринкових цін;

4.2. передліквідаційний – складається після стягнення дебіторської заборгованості та оплати за рахунок нею або коштів, що отримані від реалізації частини майна, кредиторської заборгованості (за неврахуванням заборгованості перед власниками і засновниками); мета – виявлення можливості для підприємства продовжувати діяльність, використовуючи залишки активів після сплати зобов'язань;

4.3. заключний – складається після оплати заборгованості перед власниками та засновниками і при умові, що після задоволення вимог кредиторів у підприємства недостатньо коштів для подальшого продовження діяльності – тобто валюта балансу буде рівна нулю [56].

Ознака – обсяги даних у балансі поділяє їх:

1) прості – такі баланси формують ті підприємства, які не мають структурних підрозділів або філій;

2) складні – форми балансів для тих підприємств, що мають структурні підрозділи.

3) зведені – баланси для тих підприємств, які мають сформовані філії.

За змістом баланси поділяють:

1) сальдові – вони містять тільки залишки по рахунках обліку і характеризують майновий стан підприємства на певну дату;

2) оборотні – це баланси, що містять як залишки по рахунках, так і дані оборотів по дебету та кредиту цих рахунків;

3) результативні – баланси доходів і витрат або прибутків і збитків, які дають змогу визначити чистий прибуток або чистий збиток;

4) проміжні – ті баланси, що складаються на різну дату за запитами керівництва;

5) шахові – так баланси, крім залишків по рахунках, містять кореспонденції по цих рахунках. Їх доцільно складати лише на невеликих підприємствах, що використовують обмежену кількість бухгалтерських рахунків;

6) порівняльні – баланси, в яких порівнюються статті звітного балансу з відповідними статтями балансу за попередній період [38].

За формою баланси поділяються на:

1) повні;

2) скорочені.

За ознакою включення у валюту балансу підсумків за регулюючими статтями виокремлюють:

1) баланси-брутто – відображають інформацію про регулюючі статті до окремих видів активів та власного капіталу;

2) баланси-нетто запропоновані Міжнародними стандартами фінансової звітності.

Таблиця 1.3

Класифікація видів бухгалтерського балансу

Класифікаційна ознака	Види бухгалтерського балансу
Стадія життєвого циклу підприємства	вступний
	поточний (квартальний, річний)
	реорганізаційний (злиття, приєднання, поділу, виділення)
	ліквідаційний (проміжний ліквідаційний, передліквідаційний, заключний ліквідаційний)
Відображення у балансі регулюючих статей	баланс-брутто
	баланс-нетто
	змішана форма балансу
Спосіб оцінки статей	динамічний
	статичний
Формат представлення даних	горизонтальний
	вертикальний
Сфера діяльності підприємства	баланс підприємства (повний, спрощений)
	баланс банку
	баланс бюджетної установи
Часова спрямованість	звітний
	прогнозний (провізорний, плановий, нормативний, перспективний)
Запити користувачів інформації бухгалтерського балансу	бухгалтерський баланс, призначений для зовнішніх користувачів
	бухгалтерський баланс, призначений для внутрішніх користувачів

Національна форма бухгалтерського балансу є взірцем змішаної форми балансу.

За форматом представлення даних баланси поділяються на:

– горизонтальний – дані у балансі представлені у формі відображення активу балансу ліворуч, а пасиву – праворуч. Підсумки активу і пасиву мають бути рівними;

– вертикальний – передбачає спочатку відображення усіх статей активу балансу, а під ними – статті пасиву. Рівність активу і пасиву зберігається.

Відповідно до класифікаційної ознаки часова спрямованість балансу виокремлюють:

– звітний баланс – відображає стан майна підприємства на визначений момент часу, констатує результат завершеного облікового циклу і складається на підставі фактичних даних за рахунками бухгалтерського обліку.

– прогнозний баланс – інформує про майбутні показники, які визначені за допомогою економіко-математичних та статистичних методів. До даного виду балансу належать: провізорний, плановий, нормативний і перспективний баланси [4, с. 23].

Залежно від сфери діяльності підприємства в Україні розрізняють баланс підприємства, баланс бюджетної установи та баланс банку.

Усі види балансів називають бухгалтерськими, оскільки їх складають на підставі опрацьованих даних бухгалтерського обліку. Підприємства складають місячну, квартальну і річну звітність, важливим елементом якої обов'язково є бухгалтерський баланс.

Під впливом здійснених господарських операцій господарські засоби та їх джерела формування збільшуються або зменшуються, що впливає на зміну й окремих статей балансу [15, с. 165].

Усі господарські операції за характером змін, які вони викликають у активі і пасиві балансу поділяються на чотири типи (рис. 1.3.).

Тип балансових змін	Актив		Пасив		Підсумок балансу
	Господарські засоби		Джерела формування засобів		
	збільшення (+)	зменшення (–)	збільшення (+)	зменшення (–)	
I	Активна стаття (+)	Активна стаття (–)	–	–	Не змінюється
II	–	–	Пасивна стаття (+)	Пасивна стаття (–)	Не змінюється
III	Активна стаття (+)	—	Пасивна стаття (+)	–	Збільшується (+)
IV	–	Активна стаття (–)	–	Пасивна стаття (–)	Зменшується (–)

Рис. 1.3. Типи господарських операцій, які призводять до змін у балансі.

Операції першого типу – відображають зміни у складі господарських

засобів, зумовлюють зміни в активі балансу: одна стаття активу збільшується, а друга зменшується на однакову суму. Загальний підсумок балансу при цьому не змінюється. Цей тип змін у балансі можна відобразити так: $+ A - A$ (плюс актив, мінус актив). До операцій такого типу належать: передача виробничих запасів у виробництво, отримання заборгованості від дебіторів у касу або на розрахунковий рахунок підприємства, видача готівки підзвітним особам, оприбуткування готової продукції із виробництва та ін.

Операції другого типу – викликають зміни у джерелах формування господарських засобів, призводять до змін двох статей пасиву балансу: одна стаття пасиву збільшується, а друга – зменшується на одну і ту ж суму. Загальний підсумок балансу при цьому також не змінюється. Другий тип змін у балансі можна відобразити так: $+ П - П$ (плюс пасив, мінус пасив). До них належать: оплата заборгованості постачальникам за рахунок отриманого кредиту банку; відрахування податку із заробітної плати робітників, що підлягає оплаті до бюджету, та ін.

Операції третього типу – характеризують надходження, додаткове залучення господарських засобів в оборот підприємства, зумовлюють збільшення залишків на одну і ту ж суму на відповідних статтях активу і пасиву балансу. Загальний підсумок балансу при цьому також збільшується, але рівність підсумків активу і пасиву не порушується (оскільки збільшення відбувається на одну і ту ж суму). Цей тип змін можна відобразити формулою: $+ A + П$ (плюс актив і плюс пасив). Операцій такого типу можна наочно представити: отримання кредиту, наданого банком, на поточний рахунок підприємства; оприбуткування на баланс підприємства основних засобів, введених в експлуатацію, з одночасним збільшенням статутного капіталу як джерела їх формування; нарахування заробітної плати працівникам виробництва тощо.

Операції четвертого типу – характеризують вибуття засобів із господарства, призводять до зменшення на однакову суму залишків відповідних статей активу і пасиву балансу. Загальний підсумок балансу при

цьому також зменшується, але рівність підсумків активу і пасиву зберігається (оскільки зменшення відбувається на однакову суму). Цей тип балансових змін можна зобразити формулою: $-A - P$ (мінус актив, мінус пасив). Операції такого типу відображають: списання (ліквідація, вибуття) з балансу основних засобів із відповідним зменшенням статутного капіталу; погашення заборгованості з рахунку в банку перед постачальниками або підрядчиками; оплата у бюджет податків та інших платежів тощо.

Вищезазначені чотири операції охоплюють всі можливі варіанти змін у балансі і дають змогу зробити такі висновки:

1. Кожна господарська операція вносить зміни у мінімум як дві статті балансу, що спричинене особливостями кругообігу засобів, у процесі якого відбуваються зміни або в складі засобів підприємства, або в складі джерел їх утворення, або одночасно в активі та пасиві.

2. Підсумки активу і пасиву балансу змінюються лише тоді, коли господарська операція стосується одночасно і господарських засобів та джерел їх формування, тобто при їх надходженні або вибутті (операції III і IV типів). Операції, що лише перегруповують господарські засоби у активі (I тип) або у пасиві балансу (IV тип), на підсумок балансу не впливають.

3. Рівність підсумків активу і пасиву балансу зберігається за чотирьох типів операції. Це пояснюється тим, що всі операції викликають або перегруповування залишків у статтях активу чи пасиву або одночасне збільшення (або зменшення) на однакову суму статей активу і пасиву.

Баланс у своєму загальному практичному значенні на основі класифікаційного виокремлення різних видів, можна вважати не як методичний прийом бухгалтерського обліку. Він насправді найважливіший документ бухгалтерської звітності, вагоме джерело інформації для управління, планування, організації виробництва, нормування, аналізу, контролю. Баланс є обліковою категорією, синтезом облікових записів, а тому потребує умінь його читати і критично оцінювати з погляду змісту, будови, раціонального використання даних [38, с. 35].

1.3. Нормативно-правове регулювання та принципи формування звітної інформації в балансі підприємства

Враховуючи міжнародний досвід, систематично вдосконалюється і нормативна база, яка регламентує питання складання фінансової звітності, що викликає певні труднощі у фахівців практиків. Адже сьогодні, нормативно-правове забезпечення формування балансу та і діяльності підприємств у сфері бухгалтерського обліку направлено на запозичення міжнародної облікової практики. Саме вона враховується при вдосконаленні та розробці національних нормативно-правових документів з питань теорії та методології і методики бухгалтерського обліку та складання звітності.

Основні законодавчі постулати регулювання бухгалтерського обліку, а також формування фінансової звітності, основною формою якої є бухгалтерський баланс, визначені Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [26]. Цей нормативний документ формує правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності (рис. 1.4.).

Його сфера дії – всі юридичні особи, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які повинні вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства.

Законом передбачено:

- 1) державне регулює бухгалтерський облік та фінансову звітність для захисту інтересів користувачів й удосконалення бухгалтерського обліку та звітності;
- 2) застосування принципів і методів ведення обліку та складання звітності, які визначаються національними П(с)БО і не суперечать міжнародним стандартам;
- 3) право галузевим міністерствам та іншим органам виконавчої влади розробляти методичні рекомендації з питань застосування національних

П(С)БО з урахування специфіки галузей;

4) напрями діяльності Методологічної ради з бухгалтерського обліку.

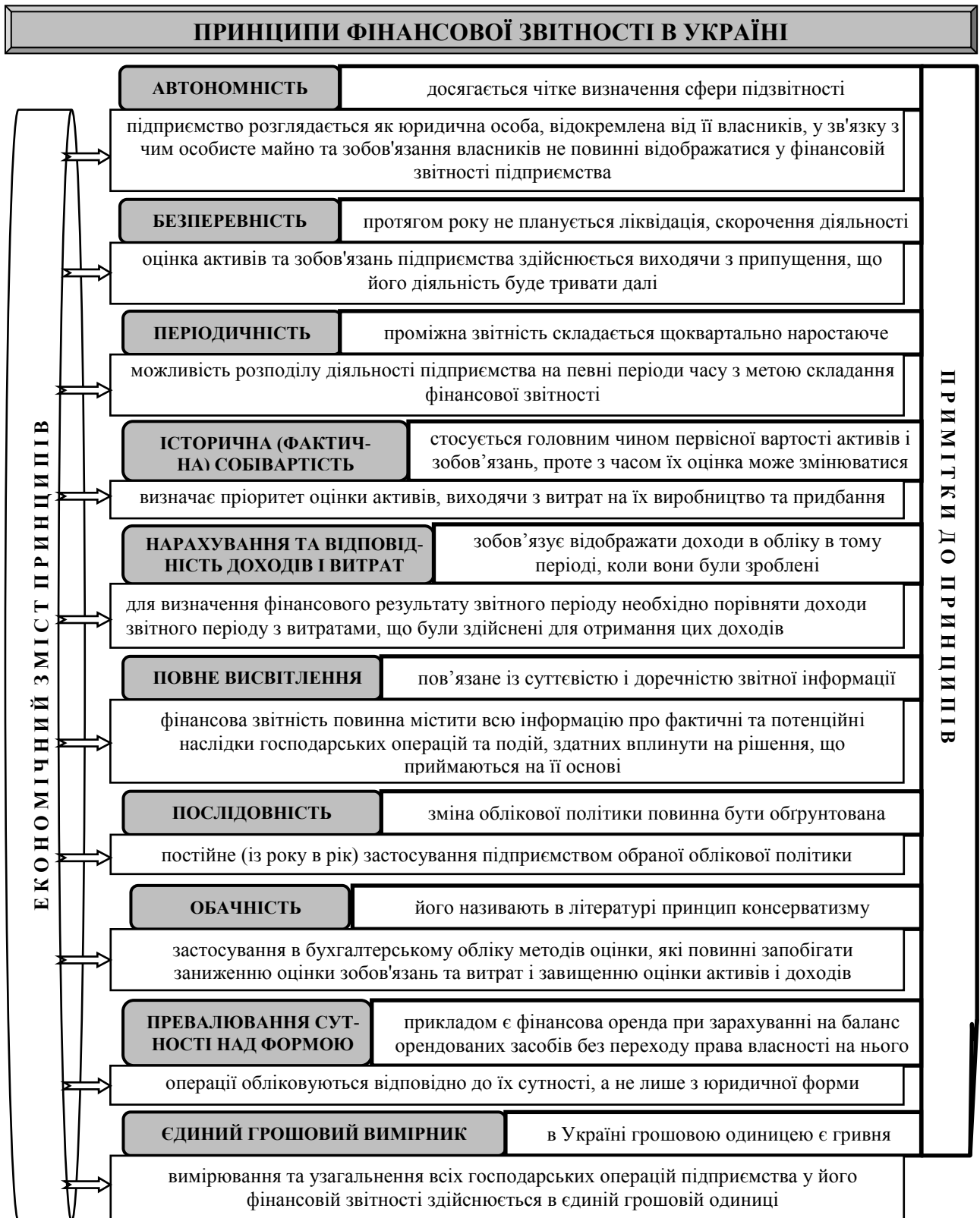

Рис. 1.4. Принципи формування фінансової звітності, в тому числі балансу.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності проводиться для забезпечення єдиних правил облікової роботи, які є обов'язковими для всіх підприємств, та гарантують і захищають інтереси користувачів; а також удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності [72, с. 48].

Систему нормативного-правового регулювання формування даних балансу підприємств можна наглядно представити п'ятьма рівнями, кожен з яких охоплює сукупність нормативних актів (Додаток Б).

Як зазначено вище, основним нормативним документом з питань регулювання бухгалтерського балансу є Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 “Подання фінансової звітності” визначає інформація, яку повинен містити звіт про фінансовий стан та звіт про зміни у власному капіталі, а також інформацію щодо управління капіталом [41].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 “Консолідована та окрема фінансова звітність” регулює процес подачі консолідованих фінансових звітів, сфер їх застосування а також облік інвестицій у дочірні, спільно контрольовані та асоційовані підприємства в окремих фінансових звітах [42].

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 34 “Проміжна фінансова звітність” обґрунтовано зміст та форму проміжного фінансового звіту, його мінімальні компоненти, а також розкриття інформації у річних фінансових звітах [43].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 “Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи” подає визначення понять забезпечення, зобов'язання: юридичне та конструктивне, непередбачених зобов'язань, взаємозв'язок забезпечень та непередбачених зобов'язань оцінка зобов'язання, використання забезпечень [44].

Відповідно до Господарського кодексу України держава здійснює

контроль і нагляд за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності (п. 19.3 ст. 19). Облік і звітність підприємства здійснюються відповідно до вимог ст. 19 ГКУ та інших нормативно-правових актів (п. 71.1 ст. 71). Достовірність і повнота річного балансу і звітності господарського товариства у випадках, визначених законом, повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською організацією). Суб'єкти господарювання повинні на основі даних бухгалтерського обліку складати фінансову звітність за формами, передбаченими законодавством, проводити інвентаризацію належного їм майна для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, надавати фінансову звітність відповідно до вимог закону та їх установчих документів (п. 145.6 ст. 145). Відповідно до п. 5 ст. 60 Господарського Кодексу України, ліквідаційний баланс складається ліквідаційною комісією, яка оцінює наявне майно суб'єкта господарювання, що ліквідується. У межах наявних активів, ліквідаційна комісія розраховується з кредиторами, складає ліквідаційний баланс та подає його власнику або органу, який призначив ліквідаційну комісію [17].

Податковим кодексом України визначено, що кожен із платників податків повинен: подавати на належним чином оформлену письмову вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, регістри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів. У письмовій вимозі обов'язково зазначаються конкретний перелік документів, які повинен надати платник податків, та підстави для їх надання (пп. 16.1.5 п. 16.1 ст. 16) [62].

На сьогодні зміст і форма балансу (Звіту про фінансовий стан) визначається нормативним документом, а саме Національним Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [50]. Дане положення, на відміну від попередніх, що втратили чинність, не має жорстких вимог щодо формату складання балансу, а лише

передбачає мінімальні вимоги до статей, які обов'язково повинні бути включені до його складу. Водночас, загальні підходи до побудови балансу збереглися.

Згідно НП(С)БО 1 баланс (звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Він складається підприємством на кінець останнього дня звітного періоду, містить дані про активи, зобов'язання та власний капітал підприємства [50].

НП(С)БО 25 “Спрощена фінансова звітність” виділяє дві форми фінансової звітності – балансу, для суб’єктів малого бізнесу. А саме встановлює зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення його статей [52].

Наказ про облікову політику (Додаток В) регулює формування балансу зі сторони керівництва із врахуванням особливостей діяльності підприємства. Він містить опис методів оцінок, які використовуватимуться підприємством при складанні фінансових звітів, а також визначає детальні аспекти облікової політики щодо окремих об’єктів та статей обліку.

Нормативно-правове забезпечення формування показників бухгалтерського балансу є досить об’ємним. Однак для правильного складання форми № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” вагоме місце займає упорядкування змісту економічної інформації про господарські засоби та джерела їх утворення, господарські процеси, що відображені на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Саме тому знання характеристики кожного рахунку є важливим у сфері ведення обліку. Саме ці процедури є важливим завданням Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій [60] та Інструкції про застосування Плану рахунків [29]. Остання має не меті

досягнення єдності у відображенні однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках та їх субрахунках. Інструкція надає коротку характеристику та призначення кожного із синтетичних рахунків і субрахунків. Також визначає типові схеми реєстрації та групування інформації про господарські операції (кореспонденції рахунків першого порядку).

Право та порядок ведення на підприємстві аналітичного обліку та кореспонденції рахунків, що не наведені в Інструкції, встановлюється підприємством, виходячи з норм Інструкції, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку, а також потреб управління.

Структура рахунків обліку пристосована відповідно до складання форм фінансової звітності. Балансові рахунки побудовано таким чином, щоб їх сальдо відповідало сумам, які відображені у статтях Балансу (ф. № 1). Ррахунки об'єднані в класи, що відповідають розділам активу й пасиву Балансу (ф. № 1). Показники розділів I-III активу Балансу (ф. № 1) заповнюються на підставі даних рахунків класів 1-3, показники розділів I-IV пасиву Балансу (ф. № 1) – на підставі даних рахунків класів 4-6. Обороти рахунків класів 7-9, на яких обліковується інформація про витрати, доходи і фінансові результати діяльності, використовуються для заповнення показників Звіту про фінансові результати (ф. № 2).

Баланс є формою фінансової звітності, у якій на певну дату фіксуються активи і пасиви, що сформовані із окремих статей, а також рівність активів і пасивів у грошовій оцінці. Баланс як одна із центральних економічних категорій використовується в економічному житті з давніх часів. У сучасній Україні зміни в структурі Балансу здійснювалися декілька разів і процес його трансформації триває досі. Останні зміни відбулись у 2013 р., в результаті прийняття НП(С)БО 1. Тоді фінансова звітність зазнала деяких кардинальних змін, які зумовлені переходом України на МСФЗ. Але міжнародні стандарти на сьогодні, частіше всього – це документи, які мають повністю рекомендаційний

характер. Існують країни, які застосовують міжнародні стандарти як національні. Однак в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, облік та формування звітності (в тому числі балансу) регламентується прийнятими національними правилами – Положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2.

Методичні основи формування звітної інформації в балансі підприємства

2.1. Порядок складання та подання балансу підприємства

Призначення бухгалтерського балансу полягає не тільки для відображення господарських засобів підприємства та джерел їх формування на встановлену звітну дату. Мета його формування – надання користувачам (юридичним/фізичним особам) повної, правдивої, неупередженої, достовірної інформації про фінансовий стан (тобто склад і якість його активів, власного капіталу і зобов'язань, а також платоспроможність) на певну звітну дату або за запитом користувачів при умові автоматизації облікових процесів.

Форма балансу для підприємств двома вітчизняними положеннями:

- Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, що передбачає 5 форм фінансової звітності [50];
- Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 “Спрощена фінансова звітність”, яким встановлена скорочена за показниками фінансова звітність у складі двох її форм [52].

Загальна структура балансу наведена на рисунку 2.1.

Статті активу і пасиву балансу згруповані у певні визначені розділи з урахуванням того, щоб проявлявся чіткий взаємозв'язок між активами підприємства і джерелами їх формування.

В Україні використовується горизонтальна модель формату балансу: елементи активу та пасиву наводяться за класифікацією ліквідності та джерелами фінансування. Найменш ліквідні статті розміщені на початку, а легко реалізовані активи – наприкінці балансу.

Розділи активу виділяються залежно від термінів їх використання, а розділи пасиву ґрунтуються на юридичному підході (окремо показують

власний та позиковий капітали). Водночас здійснено поділ зобов'язань за термінами погашення на довгострокові та короткострокові. При чому розділи пасиву розташовані в порядку зменшення термінів погашення: спочатку показаний власний капітал, потім представлені довгострокові та поточні зобов'язання.

Рис. 2.1. Структура балансу

Баланс включає заголовок та основні власні елементи – класи та підкласи.

У заголовку наводиться:

- назва підприємства, його організаційно правова форма та місцезнаходження;
- назва звіту;
- дата, на яку складено звіт;
- валюта, в якій складено звіт та рівень її точності [33, с. 154].

Діюча форма балансу групування балансових статей активу дозволяє виділити три розділи:

- необоротні активи;
- оборотні активи;
- необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття.

Така структуризація статей активу балансу зумовлює порядок структуризації статей його пасиву. Необхідно дотримуватися правила, за яким статі активу повинні знаходитись напроти пасиву, джерелами утворення яких вони є. Це правило дозволяє виділити чотири розділів пасиву балансу:

- власний капітал;
- довгострокові зобов'язання і забезпечення;
- поточні зобов'язання і забезпечення;
- зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття.

Пасив балансу розкриває наявність у підприємства власного капіталу й зобов'язань довгострокового і короткострокового характеру. Така структуризація правої частини балансу має глибокий економічний зміст. Адже при ліквідації господарюючого суб'єкта через власну неплатоспроможність (банкрутство), відповідно до чинного законодавства найперше задовольняються зобов'язання кредиторів у суворо встановленій черговості. Причому вимоги кредиторів кожної черги підлягають задоволенню тільки після повного погашення зобов'язань перед кредиторами попередньої черги. А інвестори, що формували власний капітал, на свої вклади отримують тільки ту частину, яка залишається після платежів по зобов'язаннях [8, с. 207].

Сучасні баланси будуються за принципом баланс-нетто, у яких основні засоби і нематеріальні активи відображаються за залишковими вартостями.

У балансі господарські засоби та джерела їх утворення згруповані в економічно однорідні групи – статті балансу. Кожна стаття балансу повинна мати загальну назву, окремий код, і бути записана окремими сумами.

Відповідно статті бухгалтерського балансу поділяють на активні (ті, що розміщені в активі балансу) і пасивні (знаходяться в пасиві балансу).

Виокремлюють статті балансу двох видів:

- однойменні – відображають стан одного виду господарських засобів чи джерел їх формування;
- комплексні – відображають стан декількох видів господарських засобів чи джерел їх утворення.

Кількість статей балансу визначається не на законодавчому рівні, а на рівні підприємства. Але їх має бути стільки, щоб повністю було відображено стан майна, з рахуванням галузевих особливостей. Саме тому Міністерством фінансів України розроблено і затверджено номенклатуру статей балансу.

Технологія складання балансу, незважаючи на законодавчі суттєві зміни, залишається незмінною. Балансова титульна сторінка складається з ряду кодів, які потребують обов'язкового заповнення [23, с. 108]:

- ЄДРПОУ – Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України, що присвоюється при реєстрації підприємства в органах статистики.
- КОАТУУ – кодифікація адміністративнотериторіального устрою, за якою має свій шифр кожний населений пункт.
- КФВ – класифікатор форм власності (приватна, колективна, державна, загальнодержавна, комунальна).
- СПОДУ – система підпорядкування органам державного управління. Цей рядок у заголовку не заповнюється недержавними підприємствами.
- КВЕД – код виду економічної діяльності, який підприємство отримує при реєстрації в єдиному державному реєстрі.
- КОПФГ – класифікатор організаційно-правових форм господарювання (ПП, СФГ, АТ...).
- ТРДПАУ – Тимчасовий реєстр ДПА України (якщо платником податку є фізична особа, то замість коду ЄДРПОУ чи ТРДПАУ представляється код ДРФО – код державного реєстру фізичних осіб).

Тобто узагальнюючи вищезазначені показники титульної сторінки балансу, можна стверджувати, що баланс кожного господарюючого суб'єкта повинен містити загальні дані про його назву, місце знаходження (країну реєстрації суб'єкта), організаційно-правову форму власності та назву органу управління, у віданні якого перебуває підприємство, або назву материнської (холдингової) компанії, галузь і вид економічної діяльності за відповідними державними реєстрами, валюту балансу та одиницю її виміру (тис. грн.), повну адресу підприємства та дату, на яку складається баланс [24, с. 56].

Баланс є основною формою фінансової звітності, тому він передбачає у процесі підготовки дотримання певної послідовності робіт (рис. 2.2).

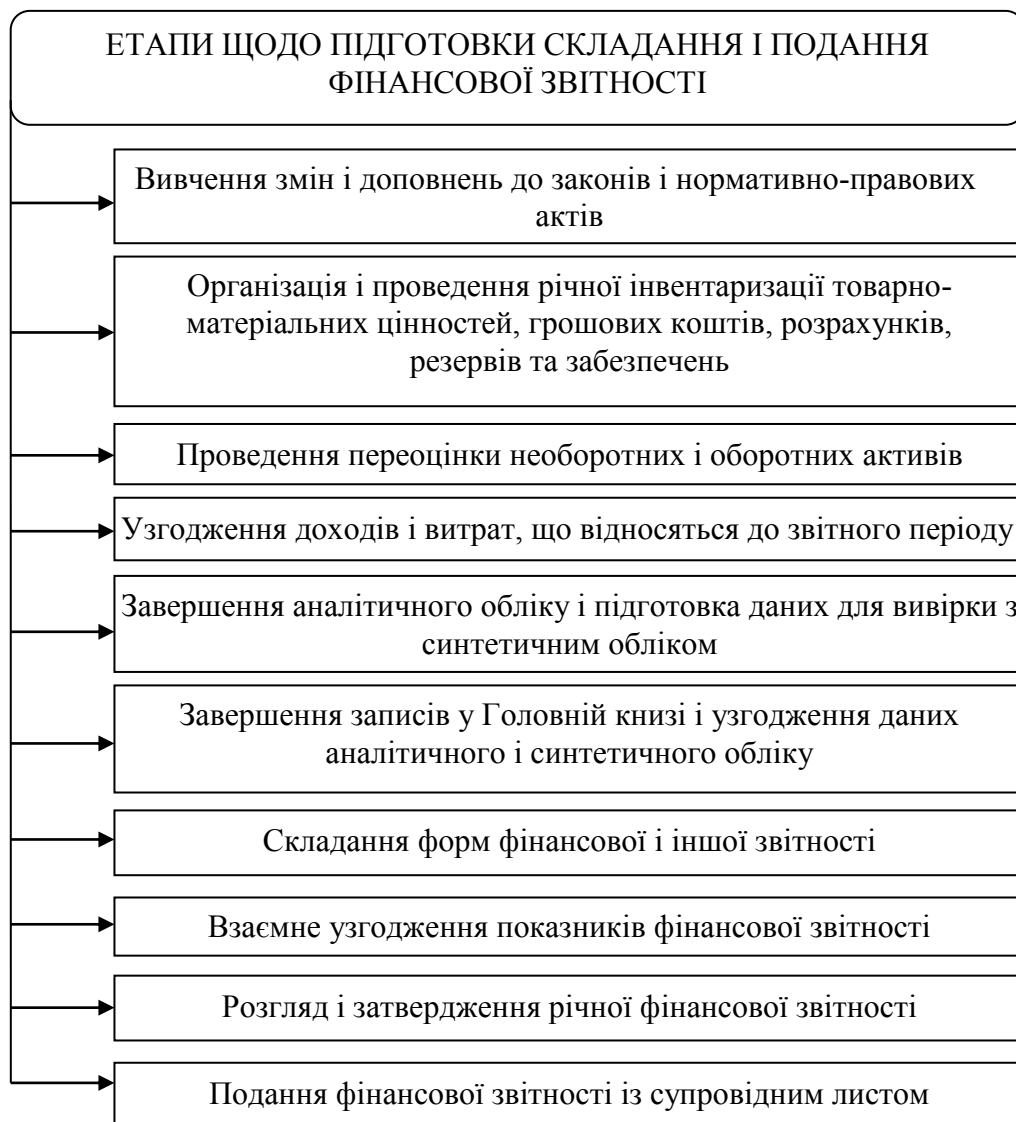

Рис. 2.2. Основні етапи підготовки фінансової звітності

Якщо досліджувати сам процес складання лише балансу, його умовно можна поділити на 3 етапи:

1. Складання попереднього не скоригованого балансу.
2. Формування показників скоригованого балансу після проведених визначених необхідних коригувань.
3. Складання заключного балансу [34, с. 47].

У першому етапі коригування підлягають рахунки доходів і витрат майбутніх періодів, отриманих і виданих авансів, у частині “оцінених об'єктів”.

Другий етап передбачає відображення коригувань і формування відкоригованого попереднього балансу як основи для складання Звіту про фінансові результати. Для визначення фінансового результату за звітний період із оборотної відомості за синтетичними рахунками переносять доходи і витрати за їх видами, суми непрямих податків та вирахувань з доходу. Водночас, відповідно до скоригованого попереднього балансу закриваються рахунки доходів і витрат у Головній книзі через їх списання на фінансовий результат. Визначений результат обліковують на рахунку 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”. Далі відображають розподіл отриманого прибутку.

На третьому етапі після відображення фінансових результатів на рахунку 44 та розподілу прибутку складають заключний баланс, дані якого переносять до форми 1.

У практиці складання балансу, з урахування особливостей господарської діяльності підприємства зустрічаються випадки, коли складається окремий бухгалтерський баланс. Для його складання усі внутрішні дані первинних документів про господарські операції філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, виділених підприємством на окремий баланс, а також про господарські операції, які відповідно до законодавства підлягають відображенню в окремому балансі, заносяться до окремих (відкритих для цього відокремленого підрозділу або для відображення господарських операцій з певної діяльності підприємства) регістрах бухгалтерського обліку. За даними останніх складається окремий баланс і інші відповідні форми фінансової

звітності щодо зазначених господарських операцій.

Показники окремого балансу і відповідних форм фінансової звітності включаються до балансу і відповідних форм фінансової звітності підприємства. Особливості складання окремого балансу спільної діяльності регламентуються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності. Важливо враховувати, що під час складання балансу та відповідних форм фінансової звітності підприємств з урахуванням показників окремого балансу та відповідних форм окремої фінансової звітності інформація про внутрішньогосподарські розрахунки (взаємні зобов'язання у рівній сумі) не наводиться [4, с. 24].

З урахуванням трактувань Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” фінансова звітність підприємств не є комерційною таємницею, крім випадків, передбачених законодавством.

Відповідно до законодавчих вимог підприємства повинні у строго регламентовані терміни подавати квартальну та річну фінансову звітність таким користувачам:

- органам, до сфери управління яких вони належать;
- трудовим колективам на їх вимогу;
- власникам (засновникам) відповідно до установчих документів;
- органам державної статистики;
- органам державного казначейства або місцевим фінансовим органам (щодо використання бюджетних асигнувань);
- іншим користувачам згідно з законодавством (зокрема, Національному банку, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку).

Датою подання фінансової звітності (крім консолідованої) це день її фактичної передачі за належністю. Якщо подання звітності відчувається через поштові відділення, то це дата одержання адресатом, зазначена на штампелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата [37, с. 278].

Основним звітним періодом для складання балансу, як і інших форм звітності, є календарний рік. Баланс складається на кінець останнього дня

звітнього періоду. Проміжні (місячний, квартальний) баланси, що охоплюють певний період, складаються наростаючим підсумком з початку звітнього періоду. Якщо підприємство новостворене, то його перший звітний період може бути меншим за 12 місяців, але не більшим за 15 місяців. У разі ліквідації господарюючого суб'єкта звітним є період з початку року до часу ліквідації.

Наведення у балансі даних про фінансовий стан підприємства забезпечує їх порівнянність, оскільки вони вказуються на початок і кінець звітнього періоду (у квартальних балансах) та на кінець звітнього року.

Заповнення балансу вимагає охайності при дотриманні розрядності цифр. Баланс не повинен містити жодних виправлень. Баланс підлягає підпису керівником і головним бухгалтером, їхні підписи повинні бути ідентифікованими [37, с. 378].

На основі вищезазначеного можна стверджувати, що змістовна частина бухгалтерського балансу визначається його будовою та структурою. При побудові активу і пасиву балансів діє вітчизняна і світова практика. Перша передбачає: активи будують за порядком зростання ліквідності: нерухомість; запаси; кошти; а пасиви за зобов'язаннями перед власниками коштів: спочатку своїми, а потім чужими.

Оскільки баланс відображає лише стан засобів, тобто його показники формуються в статиці, а не в динаміці, він не може бути застосованим для оцінки руху і використання засобів та джерел. Цю інформацію керівництво підприємства може отримати із даних поточного бухгалтерського обліку і системи бухгалтерських рахунків.

2.2. Методика формування показників балансу підприємства

Бухгалтерський баланс відображає господарські засоби суб'єктів підприємницької діяльності у двох аспектах – за складом і джерелами виникнення. Внаслідок чого статті активу і пасиву балансу є взаємозалежними. Кореспонденція балансових статей відображається за схемою “вид активу –

відповідне джерело покриття в пасиві” особливо наочно виявлялася в звітності минулих років. Така чітка регламентація формування і використання різних джерел засобів, а також значна деталізація балансу дозволяли встановлювати і контролювати багато аналітичних взаємозв’язків на рівні розділів, груп статей і окремих статей балансу. Зміни, що пов’язані із посиленням економічної самостійності суб’єктів господарювання, а також зі зміною порядку підготовки звітності, зумовили встановлення нових аналітичних взаємозв’язків на рівні балансових статей [40].

Для складання балансу необхідно перенести лише залишки відповідних рахунків бухгалтерського обліку до його статей, що не є трудомістким процесом (рис. 2.3). Але це є можливим при умові ведення бухгалтерського обліку відповідно з діючими Положеннями обліку та Планом рахунків. Оскільки інакше потрібно аналізувати суми, відображені на певних рахунках з метою визначення правильності їх економічного змісту.

Для формування кожної статті балансу використовуються сальдо на кінець звітного періоду на синтетичних рахунках і субрахунках 1-6 класів Плану рахунків. Усі записи повинні мати юридичне обґрунтування первинних документів і відображати узагальнену інформацію про активи, капітал та зобов’язання підприємства на кінець звітного періоду [40].

Формування бухгалтером показників балансу базується на дотриманні таких правил:

1. Баланс відображає дані про активи, зобов’язання та власний капітал підприємства. Підсумок активів має бути рівним сумі зобов’язань та власного капіталу.

2. Актив можуть бути відображеним у балансі лише за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена і очікується від його використання в майбутньому отримання економічних вигод.

3. Витрати на придбання та створення активу, який не може бути відображений в балансі, включаються до складу витрат звітного періоду.

4. Зобов’язання повинно відображатись в балансі за дотримання двох умов:

його оцінка може бути достовірно визначена та після його оплати є ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому.

5. Власний капітал відображається в балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни [61, с. 45].

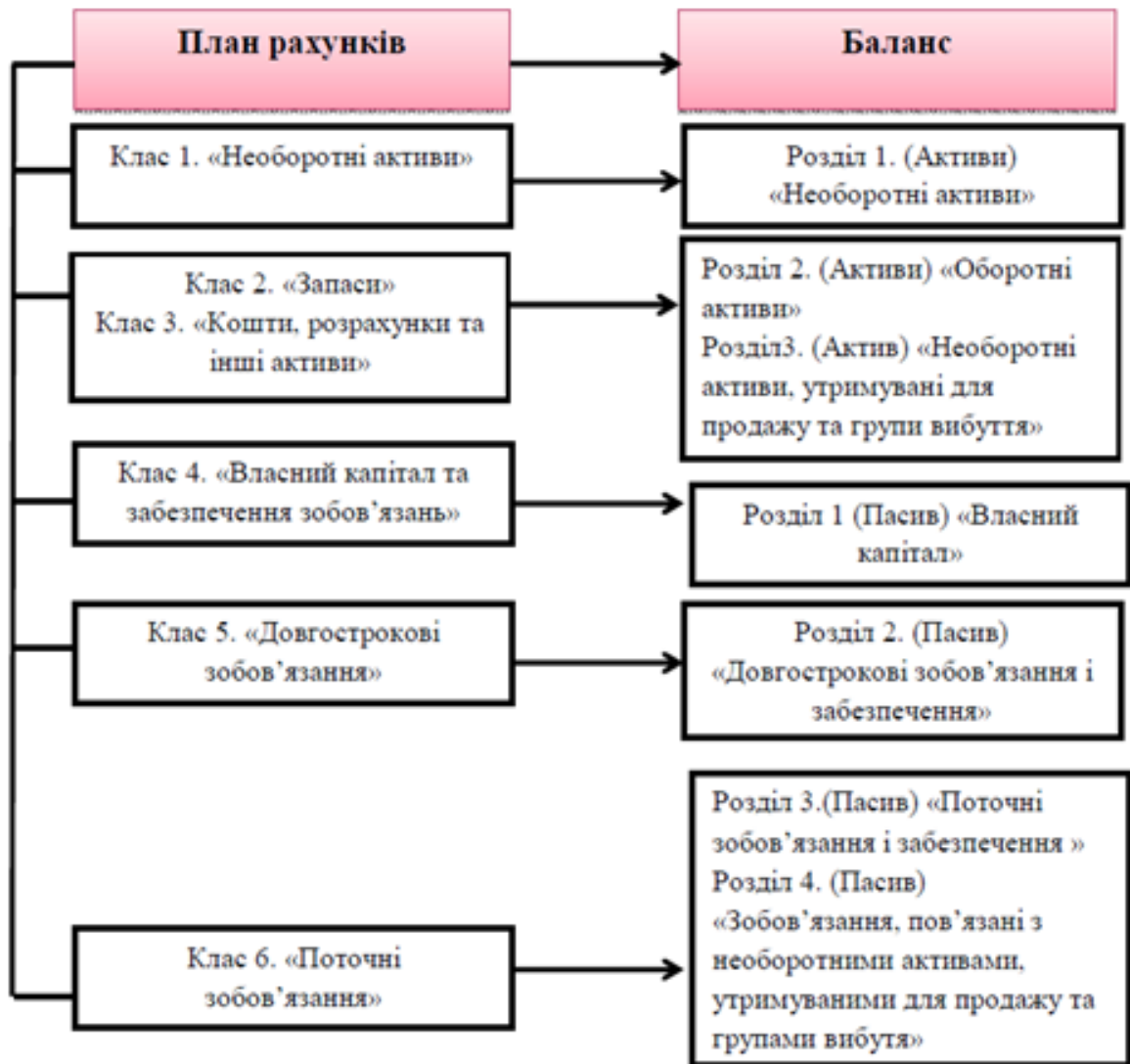

Рис. 2.3. Взаємозв'язок між Планом рахунків і розділами балансу

Особливістю сучасного формування балансу відповідно до законодавчих вимог є те, суб'єкти господарювання можуть не наводити статті, якщо по них відсутня інформація до розкриття (за умов, що така інформація була відсутня у попередньому звітному періоді), а також мають право додавати статті із збереженням їх назви і коду рядка із переліку додаткових статей фінансової

звітності, які наводяться у додатку 3 до НП(С)БО 1. Але у цьому випадку повинні виконуватись умови:

- інформація у статті є суттєвою;
- статтю можна достовірно оцінити.

Такі нормативні зміни на державному рівні є позитивною тенденцією, оскільки вони зробила баланс більш “гнучким” та оптимізованішим для потреб управлінського персоналу. Адже для малих та середніх підприємств скорочується кількість статей, водночас а для масштабних та специфічних підприємств вводяться додаткові статті, які полегшують облік та збільшують потенційні можливості аналізу балансу [52].

Формування показників балансу можна узагальнити у декілька етапів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Етапи підготовки формування показників балансу

Послідовність формування показників балансу для користувачів	
1 крок	Збір первинної інформації про факти фінансово-господарської діяльності
2 крок	Реєстрація первинної інформації в реєстрах аналітичного обліку та її узагальнення
3 крок	Реєстрація узагальненої інформації в Головній книзі
4 крок	Підготовка інформації для складання балансу
5 крок	Складання бухгалтерського балансу
6 крок	Розгляд, затвердження та подання балансу користувачам

Перед формуванням показників спочатку заповнюють реквізити підприємства, дату складання балансу та інші показники базові, із обов’язковим вказуванням чи баланс складено за положеннями НП(С)БО чи міжнародними стандартами.

Дані попереднього балансу з графи “На кінець звітного періоду” переносять у графу “На початок звітного періоду” із урахуванням наявних коригувань. Основною формою коригування у балансі є переоцінка, що повинна розкриватись детально у примітках до фінансової звітності.

Доцільно враховувати, що гортання статей активів та зобов’язань у балансі неприпустимо. Однак є винятки, які деталізовані у П(С)БО 17 щодо

податку на прибуток. Зокрема, якщо сальдо рахунку 372 “Розрахунки з підзвітними особами” часто є і дебетовим, і кредитовим, то при перенесенні цього рахунку до балансу дане сальдо згортати не можна. Адже воно відображає заборгованість зовсім різних осіб. Тому відповідно дебіторську заборгованість подають в активі балансу, а кредиторську – в пасиві.

Звіти, зокрема баланс, формують на підставі первинних документів з дотриманням алгоритму дій в обробці інформації. Зокрема, для складання оборотної відомості потрібно підсумовувати інформацію оборотів по кожному рахунку. Дані поточного бухгалтерського обліку періодично узагальнюються та систематизуються з метою створення підсумкової інформації про стан активів, капіталу, зобов’язань, результатів фінансової діяльності підприємства. Цей етап облікового процесу називається етапом складання звітності [40].

Основні етапи організації облікової роботи зі складання річного звіту, у тому числі балансу, та формування їх показників включають:

- інвентаризацію господарських засобів;
- закриття облікових реєстрів;
- заповнення форм звітності;
- складання пояснювальної записки;
- відображення змін в обліковій політиці;
- висновки незалежної аудиторської організації;
- розгляд і затвердження річного звіту керівником, представником власника тощо.

При складанні заключного балансу обов’язкова передувє звірка оборотів і залишків за аналітичними та синтетичними рахунками і записами у Головній книзі або в іншому аналогічному реєстрі [40].

За стандартом актив балансу складається з трьох розділів, а пасив з чотирьох.

Статті I розділу активу балансу “Необоротні активи” мають спільну ознаку – тривалим характером використання об’єктів, але є різними за своїм

змістом: нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, основні засоби, інвестиційна нерухомість, довгострокові біологічні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи. Дані по статтях основних засобів і нематеріальних активів у підсумок розділу I включаються за залишковою вартістю, а довгострокові біологічні активи – за справедливою (залишковою, якщо неможливо визначити справедливу) вартістю. Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються відсотки, відображається за теперішньою вартістю [40].

Залишкова вартість це різниця між: первісною вартістю і сумою накопиченої амортизації – по нематеріальних активах; первісною вартістю і сумою зносу – по основних засобах. Справедлива вартість – це сума, яку можна отримати від продажу активів або сплати зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Розділ II активу балансу “Оборотні активи” формується на основі вартості запасів і поточних біологічних активів, поточної дебіторську заборгованість (за товарними операціями, за розрахунками та іншу), поточних фінансові інвестиції, грошей та їх еквівалентів, витрат майбутніх періодів, інших оборотних активів. У його підсумок включається чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, тобто різниця між первісною вартістю і резервом сумнівних боргів. Сумнівні борги це дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником [40].

У розділі III активу балансу “Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття” відображені вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу. Група вибуття – це сукупність активів, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані (погашені) в результаті такої операції.

У I розділі пасиву балансу “Власний капітал” відображаються джерела

утворення власних засобів. До таких джерел належать: зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у Зокрема, резервний капітал, нерозподілений прибуток. Якщо кінцевим результатом діяльності є сума непокритого збитку, то вона наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку розділу I, як і суми по рахунках неоплаченого і вилученого капіталів [40].

Розділ II пасиву балансу “Довгострокові зобов’язання і забезпечення” призначений для відображення відстрочених податкових зобов’язань, довгострокових кредитів банків, інших довгострокових зобов’язань, довгострокових забезпечень і цільового фінансування, отриманих з бюджету та інших джерел.

У розділі III пасиву балансу “Поточні зобов’язання і забезпечення” вказують суми, які відображають кредиторську заборгованість по короткострокових кредитах банків, поточну кредиторську заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями, кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги, розрахунками з бюджетом, розрахунками зі страхування, зобов’язання перед своїми працівниками з оплати праці. Вказують також поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів та інші поточні зобов’язання.

У розділі IV пасиву балансу вказують зобов’язання за необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття [40].

Спосіб групування статей балансу у відповідні розділи дає можливість порівнювати розміщення засобів з відповідними джерелами їх покриття, оцінювати доцільність використання цих засобів, встановити ступінь забезпеченості підприємства оборотними засобами, його платоспроможність, проаналізувати фінансовий стан за звітний період функціонування [6, с. 40].

Якщо у підприємства є засоби, що йому не належать, а воно ними тимчасово користується чи зберігає (орендовані основні засоби, товарно-матеріальні цінності, прийняті на відповідальне зберігання та ін.), то їх обліковують на позабалансових рахунках. Вартість таких засобів не включається в загальний підсумок балансу, оскільки вони обліковуються на балансі підприємства-власника. Таким чином нівелюється необґрунтований

повторний облік однакових (тобто тих самих) об'єктів при складанні зведених балансів на рівні району, області, країни [6, с. 42].

Для контролю за виконанням зобов'язань, списанням активів, зберіганням бланків суворого обліку, нарахуванням та використанням амортизаційних відрахувань також передбачені позабалансові статті.

Суб'єкти малого підприємництва формують баланс і заповнюють його показники за формою, яка передбачена Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 “Спрощена фінансова звітність”. Методика заповнення форми № 1-м (Додаток Д) за своєю суттю не відрізняється від заповнення повної форми № 1 і використовує ті самі правила складання лише за спрощеним Планом рахунків. Баланс малого підприємства має спрощену скорочену форму щодо кількості показників балансу форма “Балансу” (форма № 1-м та № 1-мс). Тобто на відміну від балансу великого підприємства склад форми 1-м передбачає оцінку деяких статей балансу підприємства в одну, це дозволяє вагомо скоротити обсяг активу та пасиву. Але особливістю є те, що при цьому код відповідного рядка не змінюється.

Особливістю суб'єктів малого бізнесу є те, що вони мають право:

- 1) обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості;
- 2) не створювати забезпечення наступних виплат та платежів, а визнавати відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення;
- 3) поточну дебіторську заборгованість зараховувати до підсумку балансу за її фактичною сумою.

Також визнання ними витрат і доходів регулюється вимогами Податкового кодексу України і відносять суми, які не визнаються Податковим кодексом витратами або доходами безпосередньо на фінансовий результат після оподаткування. Суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не зареєстровані платники податку на додану вартість, можуть систематизувати інформацію, що

міститься у прийнятих до обліку первинних документах, в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису [62].

Баланс є основною формою фінансової звітності, містить дані для оцінки реального фінансового стану підприємства через суми активів, зобов'язань і власного капіталу. Це інформаційний носій економічних і юридичних прав підприємств, оскільки він розшифровує зміст і структуру активів підприємства (теорія господарської одиниці) та водночас за юридичним змістом (теорія власника) – відображає сукупність прав і зобов'язань підприємства, що відображають структуру пасиву у складі власного капіталу та заборгованості.

Важливе значення має те, чи балансове узагальнення відображає усю суттєву інформацію (наприклад, повний обсяг нематеріального економічного потенціалу реально існуючого на підприємстві), суми резервів і страхування основного капіталу, відповідність ринковим цінам, оцінених статей балансу, реальність витрат і доходів майбутніх періодів тощо

2.3. Зарубіжний досвід формування звітної інформації в балансі підприємства

Однією з найважливіших характеристик господарської діяльності кожного господарюючого суб'єкта є фінансовий стан, який відображений у бухгалтерському балансі. Формують баланс усі підприємства, що здійснюють господарську діяльність. Але баланси різних країн мають низку відмінностей, які необхідно враховувати, наприклад, при організації бізнесу закордоном. Важливим є виокремлення відмінностей в балансах за національними і міжнародними стандартами, оскільки в Україні мають застосування і перші, і другі.

В сучасному середовищі, з входженням національної економіки України в світовий економічний простір, важливою є необхідність адаптації національної системи бухгалтерського обліку до вимог міжнародної практики, що реалізується за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ)

(International Financial Reporting Standards (IFRS)) та загальноприйнятими принципами обліку США Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) [45, 57].

Бухгалтерський баланс підприємства у всіх країнах – це основний документ фінансової звітності, як основне джерело інформації про фінансово-майновий стан суб'єкта для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Його основу у більшості країн становить головне балансове рівняння – взаємозв'язок та рівність між активами та пасивами [39, с. 238].

Дані для складання балансового звіту отримують з основного джерела Головної книги. Якщо у окремих країнах немає законодавчо закріпленої форми балансу, тоді структура рубрик цього звіту про майновий стан відповідає специфіці конкретного підприємства і встановлюється відповідно до принципу повного розкриття господарської інформації, особливо це характерно для країн англо-американської системи обліку (США, Велика Британія, Канада, Нідерланди, Австралія).

Як правило, ті країни, які мають єдиний загальноприйнятий план рахунків, мають, відповідно, і регламентовану форму балансу. На противагу їм, ті країни, де суб'єкти господарювання розробляють власний план рахунків, форма балансу має довільну форму, законодавством лише регламентується мінімальний набір інформації, яка повинна бути відображена у балансовому звіті. Адресна частина балансу у всіх країнах повинна містити назву компанії, її юридичний статус та дату складання. А дата складання звітності може бути будь-якою. Єдина вимога – постійність вибраної дати. Для більшості країн це останній день звітного періоду [28].

Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standard Board (IASB)) у Лондоні, затвердила Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які характеризуються як стандарти, що ґрунтуються на принципах. Однак стандартизація МСФЗ не має за мету деталізацію всіх процедур і механізмів бухгалтерського фінансового обліку, не встановлює форму балансу. Та ці стандарти містить вимоги до розкриття статей

активів, власного капіталу і зобов'язань.

У МСБО 1 “Подання фінансових звітів” зазначено, що у структурі балансу обов'язково повинні бути включені такі статті: нематеріальні активи; основні засоби; інвестиційна нерухомість; інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі; біологічні активи; грошові кошти та їх еквіваленти; запаси; дебіторська заборгованість; інші фінансові активи; кредиторська заборгованість; забезпечення; інші фінансові зобов'язання; капітал; резерви; відстрочені податкові зобов'язання і відстрочені податкові активи [41].

У США сформовані свої організації, які формують національний облік і звітність. GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) – це система бухгалтерських стандартів і процедур, яка визначається як стандарти, що ґрунтуються на правилах, і має побудову за принципом ієрархії, містить велику кількість документів, які розробляються державними органами (Securities and Exchange Commission – SEC, Government Accounting Standards Board – GASB) і професійними бухгалтерськими організаціями (AICPA, FASB, NAA, AAA, IMA). Кожна з них додає свій внесок в систему обліку США [57].

Відмінності у побудові бухгалтерського балансу для іноземних країн також визначаються формою розташування активу та пасиву, а також принципом групування статей. Балансове розміщення статей може мати різні варіанти – вертикальне чи горизонтальне. Порядок розміщення статей в балансі може значно варіюватись.

Горизонтальна форма подання балансу притаманна Україні, Бельгії, Італії, Німеччині, Португалії, Росії, США, Франції – актив ліворуч, пасив праворуч. У Великобританії прийнято зворотнє розміщення, а в останній час статті балансу записуються одна за одною [57].

Італійські підприємствами баланс надають у звичайній горизонтальній формі – ліворуч “актив”, праворуч – “пасив”. Але принцип групування статей – за їх економічним змістом, як і в Німеччині. У кінці балансу відображено всі позабалансові зобов'язання компанії – гарантії видані і отримані, доручення, договірні зобов'язання по майбутніх купівлях і продажах, майбутні виплати по

лізингу тощо.

Така інформація має вагомий характер, оскільки зовнішні користувачі бухгалтерської звітності мають можливість реально оцінити та уявити фінансовий стан компанії і оцінити ризики, що можуть виникнути в майбутньому.

Іспанське законодавстві передбачає ведення бухгалтерського обліку за повною або скороченою формою звітності. Скорочений баланс формується лише із двох розділів: актив і пасив. Активна частина містить інформацію про обсяг капіталу (основного та оборотного); витрати на попередню оплату короткострокових зобов'язань та інше. Пасивна частина скороченого балансу відображає суму власного капіталу, прибутку, резерву на непередбачені ситуації та платежі, суму довгострокових зобов'язань організації [1, с. 76].

Нідерланди та Швейцарія також не мають законодавчо визначеної форми балансу. У них дозволено на державному рівні використання обох форм запису балансу (вертикальної і горизонтальної). Не має також чітко визначеного порядку класифікації статей балансу [1, с. 79]. Тобто, оборотні засоби і поточна кредиторська заборгованість можуть бути подані як до, так і після основних засобів і капіталу. Але закон регламентує мінімально необхідну структуру балансу. Кодекс зобов'язань передбачає обов'язкові чотири розділи балансу: оборотні засоби, основні засоби, кредиторська заборгованість і капітал.

Своєрідні принципи формування бухгалтерського балансу мають Об'єднані Арабські Емірати. Кожне підприємство країни звільняється від усіх податків, якщо воно засновано у вільній зоні. Але єдина вимога: підприємницька діяльність і управління компанією мають здійснюватися за межами країни. Тобто в ОАЕ компанія повинна мати лише зареєстрований офіс і вести бухгалтерський облік. Але і немає необхідності здавати бухгалтерський баланс. Мінімальний статутний капітал невстановлений, зазвичай його розмір становить 10 000 дирхамів ОАЕ (близько 63500 грн). Учасник і офіційний представник не обов'язково повинні бути мешканцями ОАЕ [1, с. 147].

Ознакою відмінності у різних країнах є принцип групування статей у

балансі. Зокрема, в Італії і Німеччині статті групуються за економічним змістом.

У інших країнах принципом групування статей балансу є ступінь ліквідності. Зокрема, в країнах англо-американської системи обліку, Естонії – статті балансу розташовуються в порядку зменшення ліквідності. А у Франції, Росії, Україні, Молдові, Німеччині та інших країнах, які використовують МСБО в якості національних стандартів, навпаки – в порядку збільшення ліквідності.

За вимогами законодавства США основні компоненти балансового звіту групуються та викладаються в такому порядку: активи – в порядку зменшення їх ліквідності; зобов'язання – в порядку строків їх погашення; власний капітал – в порядку його постійності, тобто першими показуються його різновиди, що найменшою мірою піддаються змінам [57].

В Португалії кожний рядок балансу відповідає двох- або трьохзначному номеру рахунку бухгалтерського обліку. Цифрові дані в балансі надаються у вигляді трьох колонок: зокрема за необоротними активами первісна вартість, нарахована амортизація, залишкова вартість. Узагальнення наведених даних (комбінування рахунків) можливе тільки при складанні звітності малих підприємств.

Оцінка статей балансу регламентується прийнятими у країні стандартами. І розкриття реального фінансового стану підприємства залежить саме від достовірної і правильної їх оцінки. У табл. 2.2 наведені окремі вагомості відмінності щодо оцінки статей балансу згідно з вимогами загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США (GAAP) і міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS).

Відповідно до МСБО не можна згортати активи та зобов'язання (крім випадків коли є на те законне право) та об'єднувати вагомості статті з іншими статтями. Відповідно до МСБО 1 основна частина балансу як мінімум повинна включати рядки, що відображають такі суми: основні засоби; нематеріальні активи; фінансові активи; інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі; грошові кошти та їх еквіваленти; запаси; торговельна та інша

дебіторська заборгованість; торговельна та інша кредиторська заборгованість; податкові зобов'язання та активи згідно з вимогами МСБО 12 “Податки на прибуток”; забезпечення; непоточні зобов'язання, на які нараховуються відсотки; частка меншості; акціонерний капітал; випущений капітал та резерви.

Додаткові рядки, заголовки та проміжні підсумки додаються у балансі, якщо цього вимагає будь-який інший МСБО або якщо їх відображення необхідне для правдивого показу фінансового стану підприємства [45].

Таблиця 2.2

Оцінка статей балансу згідно з вимогами GAAP та IFRS

№ з/п	Назва статті балансу	Оцінка за GAAP	Оцінка за МСФЗ (IFRS)
1.	Нематеріальні активи і основні засоби	За залишковою вартістю	За залишковою вартістю
2.	Довгострокові інвестиції	1) за собівартістю; 2) за переоціненою вартістю; 3) за найменшою оцінкою	1) метод участі в капіталі; 2) метод консолідації; 3) за найменшою оцінкою
3.	Поточні інвестиції	1) за ринковою вартістю; 2) за найменшою оцінкою	1) за собівартістю; 2) за вартістю, що амортизується; 3) за ринковою вартістю
4.	Запаси	За меншою з двох оцінок: первісною (фактичною) вартістю або ринковою ціною	За собівартістю або за меншою з двох оцінок: первісною (фактичною) вартістю або ринковою ціною
5.	Дебіторська заборгованість	За чистою реалізаційною вартістю	За чистою реалізаційною вартістю
6.	Грошові кошти	За фактичною вартістю	За фактичною вартістю
7.	Короткострокові зобов'язання	За фактичною вартістю	За фактичною вартістю
8.	Довгострокові зобов'язання	1) за фактичною вартістю; 2) за приведеною вартістю	1) за фактичною вартістю; 2) за приведеною вартістю

Відповідно до 4-тої Директиви ЄС розроблені загальні схеми подання балансу. Міжнародні стандарти визначають коли підприємство повинно коригувати фінансові звіти відносно подій після дати балансу та зміст інформації, яку слід надавати про дату, коли фінансові звіти затверджені до випуску, та про події після дати балансу, регулюється МСБО 10 “Події після дати балансу” [45].

МСБО 10 визначає, що підприємство не має права складати фінансові

звіти на безперервній основі, якщо події після дати балансу засвідчують про неприйнятність припущення про безперервність. Так, зокрема, в стандарті зазначено, що події після дати балансу – це сприятливі чи несприятливі події, які відбуваються від дати балансу до дати затвердження фінансових звітів до випуску.

Застосування технології організації та ведення бухгалтерського обліку включає в себе декілька етапів. У США використовується сім основних типів рахунків, які згруповані у три категорії: постійні рахунки (активи, пасиви, капітал акціонерів), тимчасові рахунки (рахунки прибутків і збитків), транзитні рахунки (доходи і витрати) [3]. Для наочного відображення зразок балансу американської компанії Walmart подано у Додатку Е яка за даними минулого року визнана найприбутковішою фірмою Штатів [57].

У Німеччині в галузях економіки і торгово-промислових палатах використовують план рахунків у вигляді класифікованого переліку і номенклатури: вона має десяткову систему – складається з 10 розділів, 10 груп за кожним розділом, 10 субрахунків за кожним рахунком. Дозволяється заміна їх назв на номерів [1, с. 95].

Бухгалтерський облік у Польщі базується на затвердженій законодавством Промисловій номенклатурі рахунків. Законом дозволяє також створення власного додаткового плану рахунків будь-яким підприємством. Ще іншим варіантом ведення обліку є застосування планів рахунків, розробленого Комісією з цінних паперів та Міністерством фінансів.

Баланс містить інформацію про власний капітал: засновницький капітал, належні до сплати внески до власного капіталу, капітал запасний, капітал резервний, залишковий резервний капітал, нерозподілений фінансовий результат поточного і минулих років, відрахування та покриття від фінансового результату поточного оборотного року [1, с. 125].

На основі досліджень відмінностей між національними і міжнародними обліковими стандартами ідентифіковано розбіжності у формі балансу, поділу статей на поточні та непоточні активи і зобов'язання, ступені детальності

інформації, приведеної у звіті (табл. 2.3).

Однак, відмінності у формуванні балансу наявні не тільки для різних країн та національних чи міжнародних стандартів, а й для вітчизняних положень. З переходом до складання фінансової звітності за національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку внесено деякі зміни, доповнення або спрощення.

Таблиця 2.3

**Розбіжності у методиках формування балансу
згідно НП(с)БО та МСФЗ**

Критерій	МСФЗ	НП(С)БО
Побудова	Не регламентовано; наведено приблизний перелік статей балансу.	Регламентована – в активі розкривається інформація щодо необоротних активів, оборотних активів, витрат майбутніх періодів; у пасиві – власного капіталу, забезпечення виплат і платежів, довгострокових та поточних зобов'язань, доходів майбутніх періодів.
Порядок викладення інформації	Передбачається розмежування активів і зобов'язань на поточні і непоточні, за винятком випадків, коли подання інформації у балансі базується на ліквідності	Інформація щодо активів розкривається у порядку зростаючої ліквідності, щодо зобов'язань – у порядку черговості їх погашення.
Можливість зміни складу статей	Передбачено у разі необхідності розкриття суттєвої інформації згідно з нормами інших стандартів, або з метою забезпечення достовірності та правдивості інформації про активи, зобов'язання і капітал.	Не передбачено. Додаткові рядки вводять для розкриття інформації щодо інвестиційної нерухомості, необоротних активів, зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами
Розкриття інформації про фінансові активи	Інформацію щодо фінансових активів слід розкривати окремо.	Окремих рядків не передбачено, фінансові активи можуть поєднуватися з нефінансовими, наприклад, інша дебіторська заборгованість
Зміст статей	Багатоваріантність методів обліку довготермінових фінансових інвестицій. Передбачено розкриття в окремій статті інформації щодо непоточних активів, утримуваних для продажу. Передбачено розкриття інформації щодо результатів переоцінки поточних фінансових інвестицій, врахованих за справедливою вартістю і	Передбачається окрема стаття «Незавершене будівництво». Довготермінові фінансові інвестиції обліковуються за методом участі в капіталі. У статті «Інший додатковий капітал» відображається сума дооцінки необоротних активів, вартісних необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від

	призначених для продажу у складі іншого додаткового капіталу	інших юридичних або фізичних осіб.
--	--	------------------------------------

До прикладу, в НП(С)БО зазначено, що малі підприємства та представництва іноземних підприємств, що застосовують національні стандарти, можуть використовувати скорочені форми балансів. Також, передбачено право не відображати статті, що не містять інформації, яка потребує розкриття (але таке право не діє, якщо ця інформація мала місце у минулому звітному періоді), а також додавати статті (з оригінальною назвою і кодом рядка, які входять до списку додаткових статей фінансової звітності) у випадку суттєвості інформації і можливості її достовірного визначення [50]. А за НП(С)БО: у рядках статей, де відсутні дані, ставився прочерк.

Формування показників бухгалтерського балансу це завершальний етап облікового процесу на підприємстві. Його основною метою є надання облікової та фінансової інформації у стислій, компактній, наочній формі. Однак враховуючи на інформаційну перегруженість балансу статтями, які часто навіть не заповнюються, і є специфічні для окремих підприємств, доцільно максимально наближатися до міжнародних стандартів обліку і надавати більшу свободу при складанні балансу.

РОЗДІЛ 3.

Оцінка звітної інформації балансу підприємства

3.1. Інформаційне забезпечення аналізу показників балансу підприємства

Сьогодні в Україні бухгалтерський баланс базується на даних бухгалтерського обліку як системі суцільного, безперервного, документального відображення фінансово-господарської діяльності підприємства. Баланс підприємства надає зовнішнім і внутрішнім користувачам корисну, повну, правдиву та неупереджену інформацію про майновий і фінансовий стан підприємства, його фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період.

Свідчення щодо структури капіталу є корисним при прогнозуванні майбутніх потреб у позиках, при визначенні розподілу майбутніх прибутків та потоків грошових коштів серед власників підприємств, а також при визначенні ймовірності залучення фінансів у майбутньому. Інформація про ліквідність та платоспроможність підприємства є корисною для прогнозування спроможності підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Ліквідність свідчить про наявність грошових коштів у найближчому майбутньому після виконання фінансових зобов'язань цього періоду. Наявність грошових коштів упродовж більшого періоду часу для вчасного виконання фінансових зобов'язань свідчить про платоспроможність підприємства [81, с. 424].

Інформація, яка представлена у балансі, є декількох видів зокрема вхідна та вихідна, статистична, фінансова, управлінська, документальна, усна, підтверджена, не підтверджена, достатня, неповна та ін. Всі види інформації створюють на підприємстві свого роду інформаційну систему, яка в свою чергу фіксує, реєструє, обробляє та аналізує всі дані, які використовуються у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Баланс, як звітний документ, має неоціненний практичний зміст. Цим документом підприємство звітує перед своїм керівним органом, податковою адміністрацією, статистичними органами, кредитними установами. На підставі балансу та відповідних звітних форм визначають правильність указанного чистого прибутку, установлюють величину податків, обов'язкових внесків та платежів.

Найбільш універсальною формою фінансової бухгалтерської звітності є баланс, який займає одне з центральних місць у науковій концепції обліку. З погляду облікової практики поняття “баланс” зводиться до звітної форми, тобто таблиці, що має певну будову. Наука ж під балансом розглядає певну модель, яка об'єднує характеристики вміщених у нього елементів [23, с. 108].

На сьогодні бухгалтерський баланс – це документ бухгалтерського обліку та компонент фінансової звітності, який містить узагальнювальну систему показників, згрупованих у зведену таблицю, яка характеризує в грошовому вираженні склад, розміщення, джерела та призначення коштів (засобів) підприємства на певну дату, тобто фінансовий та майновий стан підприємства. Баланс є методом узагальнення та отримання інформації про стан господарської системи та засобом управління

Врахування ж принципів бухгалтерського балансу вимагає відповідність інформації, яка відображена у ньому, якісним характеристикам (рис. 3.1.), що визначені Законом України щодо регулювання обліку і звітність. Зокрема, інформація, що відображається у бухгалтерському балансі повинна характеризуватись:

- 1) доречністю – тобто вчасністю оцінювати минулі, теперішні і майбутні події, підтверджуючи їхні оцінки;
- 2) зрозумілістю, що означає її однозначне тлумачення всіма користувачами;
- 3) достовірністю – повинна бути підтверджена фактичними даними фінансового обліку;

- 4) надійністю – всі факти господарського життя повинні бути ретельно відображення в обліковій системі;
- 5) зіставністю, що забезпечує тісний вартісний зв'язок між кінцевим і початковим бухгалтерськими балансами;
- 6) публічністю, дані балансу повинні підлягати повному оприлюдненню;
- 7) адресністю, що означає наявні можливості швидкої деталізації даних балансу за вимогами конкретних груп користувачів.

Рис.3.1. Якісні інформаційні параметри бухгалтерського балансу

На даний час методика фінансового аналізу відпрацювала основні правила читання фінансових звітів, зокрема і форми №1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан”. Серед таких методик виділяється:

- Часовий – горизонтальний аналіз (порівняння кожної статті в часі);
- Структурний – вертикальний (виділення частки в структурі підсумкових показників, з одночасним виявленням, як впливають кожна стаття

балансу на результат в цілому);

- Трендовий аналіз – визначення тренду в процесі порівняння кожної позиції балансу з попередніми періодами, тобто динаміки показника, в результаті чого ведеться прогностичний аналіз;
- Коефіцієнтів (аналіз відносних показників) – відношення окремих статей звіту форми №1 один до одного за окремими показниками, та встановлення взаємозв'язку між ними;
- Порівняння – внутрішній аналіз за окремими показниками зведеної звітності підприємства, його підрозділів. Порівняння аналізованих показників з даними конкурентів, з галузевими статистичними даними, тощо;
- Факторний аналіз – статистичний метод аналізу, що вивчає вплив окремих чинників (факторів) на показник результативності [55].

Суть аналізу балансу підприємства полягає в оцінці структури майна, що є в розпорядженні підприємства або здійснює контроль над ним, аналізі джерел його утворення, і основних причин їх зміни. Велика увага в процесі такого аналізу приділяється вивченню негативних причин впливу на фінансові результати діяльності підприємства.

На першому етапі аналізу балансу здійснюється горизонтальний та вертикальний аналіз всіх показників форми № 1 за певний період часу, та здійснюється якісна оцінка зміни таких показників в динаміці.

Наступним етапом аналізу бухгалтерського балансу підприємства є розрахунок коефіцієнтів, які дають характеристику фінансовому стану та результатам його функціонування. Така оцінка складається з аналізу фінансової стійкості та ліквідності підприємства [83].

Показниками фінансової стійкості є:

1. *Коефіцієнт фінансової незалежності*, вказує, яку частку активів підприємства сформовано за рахунок власного капіталу:

$$K_{ф.н.} = BK (p.1495) / VB (p.1900),$$

Де:

БК – власний капітал;

ВБ – валюта балансу.

2. *Коефіцієнт фінансової залежності*, вказує, яка сума загальної вартості майна припадає на 1 грн. власного капіталу:

$$\text{Кф.з.} = \text{ВБ (p.1900)} / \text{ВК (p.1495)}.$$

3. *Коефіцієнт концентрації позикового капіталу*, вказує, яку частка в балансі підприємства позикового капіталу:

$$\text{Кк.п.к.} = \text{ПК(p.1595+p.1695)} / \text{ВБ(p.1900)}$$

Де:

ПК – позикові кошти;

ВБ – валюта балансу.

4. *Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами*, вказує, яку частину оборотних активів фінансує власний капітал:

$$\text{Кз.в.о.з.} = \text{ВОК(p.1195-p.1695)} / \text{ОА(p.1195)};$$

Де:

ВОК – власний оборотний капітал;

ОА – оборотні активи.

5. *Коефіцієнт маневреності власного капіталу*, вказує, яку частину власного капіталу капіталізовано, а яку – використано для фінансування поточної діяльності:

$$\text{Км.в.к.} = \text{ВОК(p.1195-p.1695)} / \text{ВК(p.1495)};$$

Де:

ВОК – власний оборотний капітал;

ВК – власний капітал.

Аналіз ліквідності підприємства передбачає оцінку здатності своєчасної оплати поточних боргів наявними оборотними засобами, що є в свою чергу дуже важливим за умов браку грошових ресурсів [83].

Показниками ліквідності підприємства є :

1. *Коефіцієнт абсолютної ліквідності*, вказує на частину короткострокових зобов'язань, що може бути перекрита за рахунок готівкових коштів:

$$\text{Ка.л.} = \text{ГК(р.1165)} / \text{ПЗ(р.1695)};$$

Де:

ГК – грошові кошти;

ПЗ – поточні зобов'язання.

2. *Коефіцієнт швидкої ліквідності*, вказує на частину короткострокових зобов'язань, що може бути перекрита за рахунок високоліквідних активів:

$$\text{Кш.л.} = (\text{ОА(р.1195)} - \text{З(р.1100)} - \text{ВМПП(р.1170)}) / \text{ПЗ(р.1695)};$$

Де:

ОА – оборотні активи;

З – запаси;

ВМПП – витрати майбутніх періодів;

ПЗ – поточні зобов'язання.

3. *Коефіцієнт поточної ліквідності*, вказує на частину короткострокових зобов'язань, що може бути перекрита за рахунок оборотних активів:

$$\text{Кп.л.} = \text{ОА(р.1195)} / \text{ПЗ(р.1695)}$$

Отже, для того, щоб дати оцінку реальному фінансовому стану підприємства, повинен бути високий рівень інформативності фінансової звітності підприємства. Особливо це стосується малих підприємств, які згідно НП(С)БО 25 складають скорочений фінансовий звіт, зокрема і в частині балансу, що не дає повної можливості здійснення фінансового аналізу та одержання повних об'єктивних результатів. Врахування внутрішніх і зовнішніх факторів, які мають вплив на фінансово-господарську діяльність є результатом проблеми розробки напрямів комплексного аналізу фінансового стану на основі показників балансу, що є складним в умовах адаптації досліджуваного підприємства до умов ринку.

3.2. Оцінка абсолютних та відносних показників балансу підприємства

Аналіз балансу, а саме оцінка майна підприємства передбачає

дослідження його складу та структури, висвітлення змін складових майна і джерел його формувань в динаміці.

Використовуючи інформацію, що висвітлена в балансі підприємства, є можливість зробити грошову оцінку на звітну дату всього майна підприємства. Щоб більш детально оцінити майновий стан господарюючого суб'єкта необхідно провести структурний аналіз активу та пасиву балансу ПП "Іва-транс" (Додаток Ж).

У табл. 3.1 і Додатку 3 здійснено аналіз складу і структури активів балансу ПП "Іва-транс" за 2017-2019 рр.

Таблиця 3.1

**Аналіз динаміки, складу і структури активів балансу
ПП "Іва-транс" за 2017-2019 рр.**

№ п/п	Активи	Роки			Питома вага			Відхилення (2019 / 2017)		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	абсол ютне	темп приро сту	у структ урі
1.	Необоротні активи	258,4	1005,3	1141,3	9,17	24,10	27,84	882,9	341,68	18,67
1.1	Основні засоби	258,4	1003,3	1141,3	9,17	24,05	27,84	882,9	341,68	18,67
2.	Оборотні активи	2559,0	3166,3	2957,6	90,83	75,90	72,16	398,6	15,58	-18,67
2.1	Запаси	190,2	884,0	850,3	6,75	21,19	20,74	660,1	347,06	13,99
2.2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	441,2	565,8	684,0	15,66	13,56	16,69	242,8	55,03	1,03
2.3	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	466,2	347,2	156,2	16,55	8,32	3,81	-310	-66,50	-12,74
2.4	Інша поточна дебіторська заборгованість	1341,5	1313,4	1016,3	47,61	31,48	24,79	-325,2	-24,24	-22,82
2.5	Грошові кошти та їх еквіваленти	82,4	18,4	212,6	2,92	0,44	5,19	130,2	158,01	2,26
2.6	Витрати майбутніх періодів	1,5	1,5	2,2	0,05	0,04	0,05	0,7	46,67	0,00
2.7	Інші оборотні активи	36,0	36,0	36,0	1,28	0,86	0,88	0	0,00	-0,40
	Баланс	2817,4	4171,6	4098,9	100,0	100,0	100,0	1281,5	45,49	X

Давши оцінку даним таблиці 3.1 і Додатку 3 можна зробити такі висновки:

– необоротні активи в складі основних засобів у 2019 р. порівняно з

2017р. збільшились на 882,9 тис. грн., що становить 341,68 %. В розрізі років проглядається така тенденція: збільшення основних засобів у 2018 р. відповідно до 2017 р. на 746,9 тис. грн. або 289,05 %; а також їх збільшення і у 2019 р. порівняно із 2018 р. на 136,0 тис. грн. або 13,53 %;

- оборотні активи у 2019 р. порівняно з 2017 р. збільшились на 398,6 тис. грн. або на 15,58 %, у розрізі років прослідковуємо такі зміни: збільшення на 607,3 тис. грн. у 2018 р. порівняно з 2017 р. або 23,73 %, та їхнє зменшення у 2019 р. порівняно з 2018 р. на 208,8 тис. грн. або 6,59 %;

- у розрізі статей оборотних активів у 2019 р. порівняно з 2017 р. запаси збільшились на 660,1 тис. грн. або на 347,06 %, у розрізі років відбулися такі зміни: збільшення на 693,8 тис. грн. у 2018 р. порівняно з 2017 р. або 364,77 %, але їхнє зменшення у 2019 р. порівняно з 2018 р. на 33,7 тис. грн. або 3,81 %

- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 247,8 тис. грн. збільшилась у 2019 р. порівняно з 2017 р., що становить 55,03 %, на цю зміну вплинули збільшення на 124,6 тис. грн. (28,24 %) у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. і збільшення на 118,2 тис. грн. (20,89 %) у 2019 р. порівняно із 2018 р.;

- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на 310 тис. грн. зменшилась у 2019 р. порівняно з 2017 р., що становить 66,50 %, на цю зміну вплинули зменшення на 119,0 тис. грн. (25,53 %) у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. і зменшення на 191 тис. грн. (55,01 %) у 2019 р. порівняно із 2018 р.;

- у 2019 р. порівняно із 2017 р. грошові кошти та їх еквіваленти збільшились 130,2 тис. грн. (158,1%), якщо розглянути динаміку в розрізі років, то спостерігається зменшення протягом 2018 р. у порівнянні з 2017 на 64 тис.грн (77,67%) і у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. відбулось значне збільшення на 194,2 тис.грн. (1055,43%), що є позитивним в діяльності підприємства;

- загальна величина активів за 2017-2019 рр збільшилась на 1281,5 тис.грн. (45,49 %), що свідчить про поступове розширення діяльності ПП “Іва-транс” і з’являється велика ймовірність розширення ринків діяльності та

налагодження нових взаємовідносин з більш ширшим колом суб'єктів господарювання.

Баланс підприємства складається із активних і пасивних статей, тому наступним необхідно здійснити аналіз власного капіталу та зобов'язань ПП “Іва-транс”. У таблиці 3.2 та Додатку И проаналізовано динаміку змін в складі пасивів балансу досліджуваного підприємства за 2017-2019 рр.

Таблиця 3.2

**Аналіз динаміки, складу і структури пасиву балансу
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

№ п/п	Пасив	Роки			Питома вага(%)			Відхилення (2016 / 2014)		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	абсолютне	темпериросту	у структурі
1.	Власний капітал	1992,0	2806,1	2956,7	70,70	67,27	72,13	964,7	48,43	1,43
1.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	4000,0	4000,0	4000,0	141,97	95,89	97,59	0	0	-44,39
1.2	Нерозподілений прибуток (збиток)	-48,0	206,7	356,7	-1,70	4,95	8,70	404,7	-843,13	10,41
1.3	Неоплачений капітал	-1960,0	-1400,6	-1400,0	-69,57	-33,57	-34,16	560	-28,57	35,41
3.	Поточні зобов'язання	825,4	1365,5	1142,2	29,30	32,73	27,87	316,8	38,38	-1,43
3.1	Короткострокові кредити банків	50,	500,8	974,4	1,77	12,00	23,77	924,4	1848,8	22,00
3.2	Поточна кредиторська заборгованість	281,7	109,8	84,3	10,00	2,63	2,06	-197,4	-70,07	-7,94
3.2.1	у тому числі за: товари, роботи, послуги	233,8	50,9	21,1	8,30	1,22	0,51	-212,7	-90,98	-7,78
3.2.2	розрахунками з бюджетом	47,8	58,4	60,9	1,70	1,40	1,49	13,1	27,41	-0,21
3.2.3	розрахунками з страхування	0,1	0,5	2,3	0,00	0,01	0,06	2,2	2200,0	0,05
3.3	Інші поточні зобов'язання	493,7	754,9	83,5	17,52	18,10	2,04	-410,2	-83,09	-15,49
	Баланс	2817,4	4171,6	4098,9	100	100	100	1281,5	45,49	X

За результатами аналізу статей пасиву балансу, наведеними у табл. 3.2 і додатку И, можна підвести такі підсумки:

– у 2019 р. порівняно з 2017 р. власний капітал збільшився на 964,7 тис.грн., або 48,43 %. Сукупний вплив на цей показник мало збільшення власного капіталу 2018 р. у порівнянні з 2017 р. на 814,1 тис. грн. або 40,87 %;

та його збільшення і у 2019 р. порівняно із 2018 р. на 150,6 тис. грн. або 5,37 %;

– заборгованість по короткострокових кредитах банків за досліджуваний період мала тенденцію до збільшення, у 2019 році порівняно з 2017 роком на 924,4 тис. грн. (1848,8 %), якщо розглянути по роках то у 2018 році порівняно з 2017 роком на 450,8 тис. грн. (901,6 %) та у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 473,6 тис. грн. (94,57%);

– у 2019 р. порівняно з 2017 р. поточна кредиторська заборгованість зменшилась на 197,4 тис. грн. або на 70,07 %, у динаміці спостерігаються такі зміни: зменшення на 171,9 тис. грн., або 16,02 % у 2018 р. порівняно з 2017 р., і продовжувала зменшуватись у 2019 р. порівняно з 2018 р. на 25,5 тис. грн., або на 23,22 %;

– у 2019 р. порівняно з 2017 р. інші поточні зобов'язання збільшились на 410,2 тис. грн. або на 83,9 %, у розрізі можна спостерігати такі зміни: збільшення на 261,2 тис. грн., або 52,91 % у 2018 р. порівняно з 2017 р., і значне зменшення у 20169 р. порівняно з 2018 р. на 671,4 тис. грн., або на 88,94 %.

Наступним, що необхідно здійснити при оцінці балансу ПП “Іва-транс”, це порахувати коефіцієнти, які дають характеристику результатам діяльності підприємства, зокрема за допомогою яких аналізують фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Це аналіз ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Аналіз фінансової стійкості приватного підприємства “Іва-транс” за 2017-2019 роки здійснимо за даними Балансу (Додаток Ж), який дасть змогу охарактеризувати структуру джерел надання фінансування ресурсів досліджуваного підприємства за цей період, а також визначити рівень незалежності та фінансової стійкості від впливу зовнішніх джерел фінансування. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості наведено в таблиці табл. 3.3.

В результаті оцінки показників фінансової стійкості на ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр., можна сказати, що підприємство є фінансово стійке, і необхідно

продовжувати працювати в напрямку прийняття управлінських рішень, що сприяло би подальшому укріпленню підприємства на фінансовому ринку.

Таблиця 3.3

**Аналіз фінансової стійкості малого підприємства
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

Показник	Джерело інформації (ф. 1-м “Баланс”)	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Кф.с.	р.1495 / р.1900	0,71	0,67	0,72
Кф.з.	р.1900 / р.1495	1,41	1,49	1,39
Кк.п.к.	(р.1595+р.1695) / р.1900	0,29	0,33	0,28
Кз.в.о.з.	(р.1195-р.1695) / р.1195	0,07	0,57	0,61
Км.в.к.	(р.1195-р.1695) / р.1495	0,87	0,64	0,61

Розрахунок показників ліквідності приватного підприємства “Іва-транс” за 2017-2019 роки наведено в таблиці 3.4

Таблиця 3.4

**Розрахунок показників ліквідності
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

Показник	Джерело інформації (ф. 1-м “Баланс”)	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Ка.л.	р.1165 / р.1695	0,10	0,01	0,19
Кш.л.	(р.1195-р.1100-р.1170) / р.1695	2,87	1,67	1,84
Кп.л.	р.1195 / р.1695	3,1	2,32	2,59

Знайшовши за даними звітності показники ліквідності досліджуваного підприємства можна підсумувати, що:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності за даний період > 0 , але відбувається його зниження у 2018р. порівняно з 2017р., та у 2019р. порівняно з 2018р. він зростає знову, що є сприятливою динамікою;

- коефіцієнт швидкої ліквідності вище норми (0,6-0,8). Хоча у 2018р. порівняно з 2017р. спостерігається його зниження, та у 2019р. порівняно з 2018р. цей показник знову підвищився і говорить про те, що за допомогою високоліквідних активів є можливість погасити більшу частину поточних зобов'язань;

- коефіцієнт поточної ліквідності: вказує на те, що у 2018р. порівняно з 2017р. відбулося його зниження, та у 2019р. порівняно з 2018р. цей показник знову виріс, що дає можливість досліджуваному підприємству за рахунок оборотних активів погасити більшу частина короткострокових зобов'язань.

В результаті проведеного аналізу за статтями Форми № 1-м “Баланс” приватного підприємства “Іва-транс”, можна зробити висновок, що підприємство є фінансово стійким та платоспроможним.

3.3. Використання звітної інформації в балансі підприємства для прийняття управлінських рішень

Оскільки діяльність господарюючого суб'єкта є різноманітна, водночас складна та динамічна, також він не має постійних зовнішніх меж власного функціонування, то на основі цього зростає вагомість балансового узагальнення у обробці облікової інформації. Переваги відображення інформації у формі балансу включають [72, с. 48]:

- він є баланс є зовнішнім відображенням тієї господарської єдності, яка є своєрідна і притаманна підприємству;

- баланс дає можливість порівняти вартісні значення і провести грошову оцінку усіх економічних, юридичних та адміністративно-господарських відносин підприємства на певну дату;

- лише на основі балансу можна наочно побачити та усвідомити величину і зміст виконаних за звітний облікових робіт;

- це єдина особлива форма звітності, яка найчіткіше відображає фінансовий стан підприємства на основі подання даних про те, чиї кошти вкладені в підприємство, яке розміщення цих коштів, чи оформлено у суб'єкта довгострокові зобов'язання, чи забезпечено покриття кредиторської заборгованості та ін.

Діючий у вітчизняному законодавстві баланс одночасно відображає стан господарських засобів та джерел їх формування на певну дату та забезпечує одержання інформації у системі управління діяльністю підприємства, а також задовольняє потреби зовнішніх користувачів облікової інформації (Додаток К).

Доцільним також при читанні балансу чітко розуміння його користувачів та масивів інформація, яка їх цікавить для вмілого керування бізнесом. Користувачами балансової звітності є юридичні/фізичні особи, яким належить у власності підприємство, а також його контрагенти чи органи контролю за діяльністю. Усі вони задля впевненості у платоспроможності суб'єкта систематично оцінюють показники балансу. А також забезпечують законність ведення своєї діяльності протягом усього періоду через безперервний внутрішній контроль ведення бухгалтерського обліку на підприємстві [69, с. 24].

Дослідники даної тематики щодо балансу пропонують усіх користувачів його інформації поділяти на 4 групи: 1) керівництво підприємства; 2) фіскальні органи; 3) партнери (власники, інвестори, кредитори тощо); 4) інфраструктура (відомства, фондові біржі, суди тощо). Окремі науковці стверджують, що користувачі балансових даних поділяються на основних (власники, інвестори, кредитори, ділові партнери, податкові органи) і дотичних (аутсорсери, аудитори, юристи, біржі, асоціації, профспілки) [55].

Ми вважаємо прийнятним поділ користувачів на дві групи відповідно до законодавчого тлумачення понять обліку та балансу: внутрішніх (табл. 3.5) і зовнішніх (табл. 3.6). Саме такий поділ забезпечує максимальне врахування їхніх вимог до інформації, що наведена у бухгалтерському балансі.

Таблиця 3.5

Ідентифікація внутрішніх користувачів інформації бухгалтерського балансу та диференціація їхніх інформаційних потреб

Внутрішні користувачі балансу	Інформаційні потреби	Напрями використання інформації
Вища ієрархія менеджерів підприємства	Інформація щодо поточного і стратегічного фінансового стану підприємства	1) формулювання та обґрунтування стратегії розвитку підприємства;
2) прийняття тактичних управлінських рішень для виконання стратегічних цілей, поставлених власниками;		
3) контроль за досягненням підприємством запланованих цілей.		

Однак сукупність внутрішніх користувачів бухгалтерського балансу формують лише менеджери вищої ієрархії менеджерів підприємства, які володіють правом доступу до всієї інформації про діяльність підприємства.

Таблиця 3.6

Ідентифікація зовнішніх користувачів інформації бухгалтерського балансу та диференціація їхніх інформаційних потреб

Зовнішні користувачі	Інформаційні потреби	Напрями використання інформації
Власники	Фінансовий стан та результати діяльності	Прийняття управлінських рішень стратегічного змісту
Менеджери структурних підрозділів	Конкретний напрям діяльності	Прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності та регулювання
Персонал підприємства	Загальний стан функціонування підприємства	Прийняття рішення щодо збереження робочих місць, підвищення оплати праці, покращення соціального забезпечення
Інвестори	Фінансовий стан підприємства, стратегія розвитку	Визначення можливостей отримання прибутку у перспективі для врахування при прийнятті рішень з акціями
Ділові партнери	Фінансовий стан, платоспроможність підприємства	Визначення можливостей вчасного виконання договірних зобов'язань

Державні органи	Фінансовий стан, обсяг податків, структура ресурсів	Здійснення контролю за обсягами заборгованості за податками, регулювання діяльності підприємств
-----------------	---	---

А зовнішні користувачі не займаються безпосередньо управлінням підприємства, тому до їх складу належать передусім власники (за умови, що вони не є інвесторами), менеджери середнього рівня (керівників структурних підрозділів), інші працівники та всі інші контрагенти суб'єкта.

Можна стверджувати, що бухгалтерський баланс є інформаційним джерелом прийняття управлінських рішень, оскільки виконує комунікаційну функцію. Адже завдяки даним у ньому:

- керівник оцінює місце підприємства у системі аналогічних показників підприємств-конкурентів, порівнює показники ефективності використання ресурсів і прийняття рішень щодо діяльності підприємства;

- аудиторам баланс служить підказкою щодо формування їхніх дій у процесі планування аудиту, проведення аудиторської перевірки, підтвердження правильності прийнятих рішень, виявлення слабких місць у побудові обліку та виявлення помилок у зовнішній звітності клієнта;

- аналітики на основі балансових узагальнень формують напрями своєї роботи щодо оцінки фінансово-майнового стан підприємства в розрізі аналізу його статей активу та пасиву [21].

Вагомість балансового узагальнення облікових даних підтверджується наступним:

- 1) він є основою бухгалтерської звітності про результати діяльності підприємства за звітний період;

- 2) баланс це єдине джерело інформації про фінансово-майновий стан господарюючих суб'єктів;

- 3) дані балансу формують інформаційне забезпечення потреб податкових органів, кредитних установ і органів державного управління майном;

- 4) для внутрішнього управління баланс це основний інформаційний ресурс щодо фінансового планування діяльності підприємства, контролю за

грошовими потоками та відповідно оцінки величини потенційного та фактичного прибутку.

Водночас надмірність інформації у балансі є негативним фактором для користувачів, оскільки потребує додаткових ресурсів для її опрацювання [55].

Саме тому доцільним є формування інформаційної системи, що має певні етапи накопичення та обробки всієї облікової інформації (рис. 3.1).

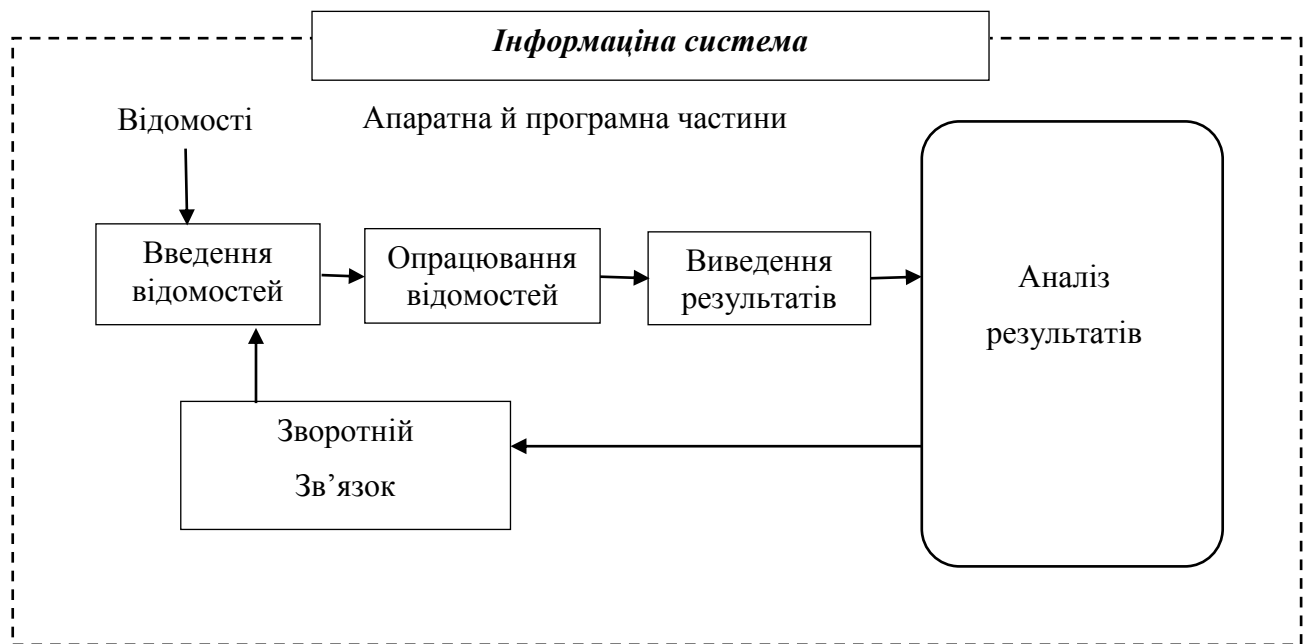

Рис. 3.1. Структура інформаційної системи

Дана систему є безперервно діюча та динамічна, адже вся вхідна інформація виходить від неї обробленою, узагальненою та підлягає аналізу.

Останнім часом західні вчені критикують традиційні фінансові показники балансу, як основи для прийняття рішень. Вважають, що вони мають ретроспективний характер, що суттєво знижує їхню цінність в системі управління. “Неможливо керувати тим, що не можна виміряти” – таким є основний принцип будь-якої системи оціночних критеріїв, що є необхідною складовою усіх управлінських процесів. Сьогодні достовірно зрозуміло, що у балансі вартість підприємства не відповідає його ринковій вартості. Це спричинено зростанням масштабів інформаційних технологій, швидкою інтеграцією вітчизняних та міжнародного фінансових ринків. Усі ці зміни

відбуваються швидше, ніж розвивається та трансформується міжнародна та вітчизняної систем обліку та звітності.

У сучасній системі управління підприємством “відправною точкою”, із якої починається чи (або) продовжується подальша діяльність підприємства, у короткостроковому та довгострокових періодах є інформація щодо теперішньої ринкової вартості підприємства [21]

Це питання щодо невідображення у бухгалтерському обліку нефінансових показників можна вирішити частково, якщо включати до вартості майна підприємства активів, вартість яких дорівнює різниці між ринковою та балансовою вартістю підприємства – потенційні активи (сукупність невідчутних активів підприємства, що використовуються ним для зростання вартості підприємства) П. Друкер вважає, що зараз, відбувається перехід від підприємств, що ґрунтуються на раціональній організації, до підприємств, що ґрунтуються на знаннях та інформації

Релевантність інформації бухгалтерського балансу можна підвищити включенням додаткових показників, зокрема потенційних активів і потенційного власного капіталу, величина яких визначається як різниця між ринковою та балансовою вартістю підприємства (Таблиця 3.7).

Таблиця 3.7

**Удосконалена форма бухгалтерського балансу, призначена для
внутрішніх користувачів (інструмент оцінки реальної вартості
підприємства)**

Актив				Пасив			
Розділи	Первинна вартість	Ринкова вартість	Відхилення, +/-	Розділи	Первинна вартість	Ринкова вартість	Відхилення, +/-
Поточні активи (ПА)				Поточні зобов'язання (ПЗ)			
Довгострокові активи (ДА)				Довгострокові зобов'язання (ДЗ)			
Потенційні активи (ПНА= ПАП+ПКА+ПСА)				Власний капітал (ВК)			
Потенційні активи персоналу (ПАП)				Потенційний власний капітал (ПВК)			
Потенційні клієнтські активи (ПКА)							
Потенційні структурні активи (ПСА)							

Разом активів ($A=ПА+ДА+ПНА$)				Разом зобов'язання та власний капітал ($K+З=ПЗ+ДЗ+ВК+ПВК$)			
---------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Використання альтернативних підходів при складанні звітності є додатковим ресурсом для поступової еволюції діючої системи обліку та звітності. Особливості запропонованої нової форми бухгалтерського балансу є: відображення складових балансу за первісною та ринковою вартістю одночасно; включення до активу балансу потенційних активів підприємства; відображення потенційного власного капіталу підприємства.

Баланс відповідно до цих пропозицій доцільно доповнити розділом “Потенційні активи”. Потенційний, це той, що існує в перспективі і може виявитися чи бути використаний за певних умов; прихований; який за першої нагоди може стати ким-небудь; можливий. Водночас, відповідно до поняття потенційний розширюється визначення категорії “активи”, ніж те, яке запропоновано Міжнародними стандартами фінансової звітності. У перспективному трактуванні активами визначаються ресурси, які [76]:

- контролюються та використовуються підприємством незалежно від наявності права власності на них;
- створюють конкретний необхідний результат;
- потребують управління для створення додаткової вартості та не можуть виконувати свої функції без нього.

Тобто характер потенційних набувають ті активи, які втілюють у собі приховані можливості для діяльності підприємства та можуть бути виявлені за певних умов. До них належать: потенційні активи персоналу, потенційні клієнтські активи, потенційні структурні активи тощо.

Якщо деталізувати категорію – потенційні активи персоналу, то це сукупність відносно стійких якостей індивідів, що відображають вміння генерувати ефективні рішення та розповсюджувати їх серед оточуючих. Їхнє найважливіше значення для розвитку підприємства є створення та розповсюдження інновацій, вирішення проблем унікальними, нехарактерними

для машинної обробки даних, способами. Саме їх праця забезпечує оновлення та розвиток суб'єктів господарювання.

На основі запропонованої нової форми балансу також для підсумків активу і пасиву доцільно термін “баланс” замінити на: підсумок активу відображати у статті “Разом активи”, а підсумок пасиву – у статті “Разом власний капітал і зобов’язання” [14, с. 308].

Саме завдяки сукупності щорічних балансів визначається динаміка економічного розвитку підприємства та його фінансово-господарської діяльності. Через порівняння об'єктивних даних у балансі, за допомогою їх аналітичної обробки, отримують відповіді на питання щодо економічності та раціональності здійснення діяльності, на основі яких доходів, втрат та витрат отримано кінцеві результати, чи у достатній мірі підприємство забезпечене необхідними цінностями, надійність і платоспроможність покупців тощо. Завдяки балансовим узагальненням формується можливість пошук та мобілізації внутрішніх резервів підприємства, оцінюються його позитивні та негативні сторони. А практичні пропозиції нової форми бухгалтерського балансу забезпечать покращенні поінформованості різних груп користувачів для прийняття рішень.

ВИСНОВКИ

Кожне підприємство зобов'язане діяти на основі статуту, в якому зазначено основні аспекти фінансово господарської діяльності. З цією метою воно повинно мати оборотні й основні засоби, нематеріальні активи, грошові кошти, робити фінансові вкладення тощо. Дані про джерела утворення майна, наявність та рух його зобов'язані надходити вчасно, а через певні проміжки часу цю інформацію необхідно узагальнювати з метою ефективного використання в управлінні, контролю за збереженням елементів виробництва, дослідження цільового використання та складу господарських засобів. З цією метою в бухгалтерському балансі на підприємствах засоби діяльності та джерела їх утворення об'єднують в економічно однорідні групи.

Під час дослідження нормативно-правового регулювання бухгалтерського балансу та на рівні інструкцій було виділено 5-рівневий склад нормативної бази щодо регулювання методики складання бухгалтерського балансу та його формування. З цього можна зробити висновок, що кожний правовий акт має велике значення та вплив в своїй сфері використання, а також показує їх взаємоузгодженість та взаємозалежність.

Детальне дослідження нормативно-правових джерел дає можливість звернути увагу на те, що при великій кількості методично-інструктивних та нормативно-правових документів, що мають відношення до методики формування та складання форми №1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” існує декілька неузгоджень які вимагають вирішення, щоб не було неточностей та перекручень в облікових даних.

Головною метою форми №1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” є надання неупередженої, правдивої та повної інформації на звітну дату щодо фінансового стану підприємства для прийняття дієвих фінансово-економічних рішень.

На основі даних балансу підприємства проводиться детальний аналіз структури активів та його зобов'язань, досліджується рівень фінансової стійкості, його платоспроможності, здійснюється точний розрахунок

показників ділової активності, розробляється точна часова динаміка і розраховується тенденція на майбутнє.

Баланс – це відображення моментних даних активів і пасивів підприємства, зафіксованих на певну дату. Причому у звітному документі є зафіксовані дві дати: на початок і на кінець звітного періоду. Цей факт уможливорює зіставність показників балансу у цілому, а також і окремих складових активу і пасиву в динаміці, визначати зміну активів, частки розділів балансу або окремих статей, тобто досліджувати структурні зрушення.

В процесі дослідження зарубіжного досвіду окреслено основні відмінності в основах складання балансів:

- за формою (горизонтальні та вертикальні);
- за ступенем ліквідності – в порядку зростання чи зниження статей (унікальна система групування статей в США);
- в деяких країнах самотійність в обранні форми розміщення та критеріїв групування статей.

Також виявлено розбіжності в методиці утворення статей балансу відповідно до вимог МСФЗ та НП(С)БО. Дослідження методології складання балансу виявило гнучкість міжнародних стандартів, відсутність регламентів побудови балансів, групування статей за точністю (НП(С)БО за ліквідністю). На відміну від НП(С)БО, вони передбачають здатність зміни складу статей та одноосібне розкриття фінансових активів.

З вище сказаного можна зробити висновок, що використання зарубіжного досвіду системи обліку дасть можливість впровадження дієвого механізму щодо прийняття управлінських рішень, орієнтованих на швидке спрямування господарюючих суб'єктів в інтеграційних процесах.

За результатами аналізу можна зробити висновок, що у балансі відображається інформація про активи, власний капітал та зобов'язання, а також надає широку інформацію для детального розрахунку основних показників фінансового стану підприємства, що в свою чергу дають детальну характеристику використання ресурсів підприємства. Розрахунок показників

здійснено за декілька звітних періодів, що в свою чергу показало тенденцію в розвитку діяльності підприємства та дає можливість використати їх для прийняття рішень на майбутнє. Така інформація використовується для адаптації до змін середовища, в якому здійснює свою діяльність підприємство.

Коло інтересів та потреб користувачів звітної інформації потребує дискусії щодо проблем характеристики сутності балансу. Єдність у поглядах серед практиків та науковців в частині сукупності користувачів облікової інформації та ознак групування таких відсутня.

Деякі вчені ділять користувачів балансу на чотири групи:

- керівництво;
- фіскальні структури;
- партнери – власники, кредитори, інвестори, тощо;
- інфраструктура – відомства, суди, фондові біржі, тощо.

Ряд інших переконана, що є група основних користувачів – це власники, ділові партнери, кредитори, інвестори, податкові органи, тощо, та потенційних – це аудитори, біржі, аутсорсери, юристи, профспілки, асоціації, тощо. Найбільш вдалим, на нашу думку, є відокремлення користувачів бухгалтерського балансу на зовнішніх та внутрішніх, тому що це дає можливість врахувати їх інформаційні вимоги, представлені у бухгалтерському балансі. До зовнішніх користувачів необхідно відносити перш за все власників, що безпосередньо не займаються управлінням, менеджерів середнього рівня, окремих фінансово-кредитних установ, інвесторів, спектру постачальників, працівників, замовників, підрядників, покупців, інших ділових партнерів, органів соціального страхування, податкових органів, органів державної статистики, влади, громад, місцевого самоврядування, тощо. До внутрішніх користувачів бухгалтерського балансу відносять керівництво підприємства, що має право доступу до будь-якої інформації підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н.С. Облік в Зарубіжних країнах: навчальний посібник / Н.С. Акімова., А.П. Грінько, О.В. Топоркова, Т. А. Наумова, Н.С.Ковалевська, Л. О. Кирильєва, В. В. Янчев.– Х.: ХДУХТ, 2016. – 288 с.
2. Бедзай О.В. Трансформація фінансової звітності та її вплив на методику аналізу ліквідності балансу. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. 2014. Вип. 44. С. 86—89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_44_192
3. Белова І. М. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського балансу. Прикладна економіка – від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.]. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 48-50.
4. Белова І. М., Спільник І. В. Бухгалтерський облік в Україні у XIX-XX столітті. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. № 14, Ч. 1, 2017. С. 22-26.
5. Бондарєва Т.Г. Роль аналізу фінансової звітності для перспективного планування діяльності підприємств. Вісник Національного університету водного господарства та природо користування. Економічні науки. 2016. Вип. 2. С. 20—28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2016_2_53.
6. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
7. Бруханський Р. Ф. Система стратегічного фінансового обліку: аналіз сучасного стану і перспективи розвитку. Бізнес Інформ. 2014. № 7. С. 220-225.
8. Бруханський Р.Ф. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : колект. моногр. Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло, І. М. Белова [та ін.]. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
9. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф. Ф. Бутинець.

– Житомир: Рута, 2009. – 912 с. – (8). – (ISBN).

10. Бутинець Ф.Ф. Облік у зарубіжних країнах / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с

11. Буфатіна І. В. Роль фінансової звітності в інформаційному забезпеченні прийняття рішень. Розвиток науки про бухгалтерський облік. Збірник тез виступів на науковій конференції, 23-24.11.2017 р. Ч. 1. Житомир: ЖІТІ, 2014. С. 27-32.

12. Височан О.С. Фінансовий облік: навч.посіб. / О.С. Височан, О.О.Височан; Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Львів : Сорока Т. Б., 2016. – 449 с.

13. Ганусич В.О. Мета складання, історичні умови формування та характерні ознаки бухгалтерського балансу як форми фінансової звітності / В.О. Ганусич // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2003. – Вип. 184. – Т. III. – С. 466–478.

14. Гарасим П. М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві : навч. посіб. / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, Р. Ф. Бруханський, П. Я. Хомин. Тернопіль : Астон, 2005. 464 с.

15. Гейсер Е. С., Головащенко О. М., Наумчук О. А., Тимчина Л. І. Звітність підприємства: навчальний посібник. Донецьк : ДонНУЕТ, 2014, 435 с.

16. Голов С. В. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні / С. В. Голов. – Дніпропетровськ: Баланс – Клуб, 2001. – 832 с. – (3). – (ISBN).

17. Господарський кодекс України, документ № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

18. Гринів Б. Проблеми бухгалтерського балансу: його використання в аналізі. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. №1. С. 11-15.

19. Гуменюк О. О. Взаємозв'язок між звітами в системі фінансової звітності. Інноваційна економіка. 2012. № 5. С. 116-119.

20. Давидюк Т.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Т. В. Давидюк [та ін.] ; Нац. техн.ун-т “Харків. політехн. ін-т”. – Харків : Гельветика, 2016. – 391 с.

21. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності [Електронний ресурс] / І.В. Данильчук. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Danilchuk.pdf.

22. Демиденко С.Л. Методичні підходи до стратегічного аналізу показників фінансової звітності. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 27. С. 218—225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2015_27_284.

23. Дідоренко Т. В. Бухгалтерський баланс як складова інформаційного забезпечення процесу прийняття економічних рішень / Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Тернопіль, 20 жовтня 2016 р.]. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 108-109.

24. Дідоренко Т. В. Теоретичні основи бухгалтерського балансу. Прикладна економіка – від теорії до практики: зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло [та ін.] ; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. С. 55-57.

25. Довбуш В.І. Баланс підприємства: історія виникнення, розвитку та становлення / В.І. Довбуш // Незалежний аудитор. – 2013. – № 6 (IV). – С. 52–59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbisnbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

26. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

27. Зигрій О. Удосконалення методики аналізу показників бухгалтерської фінансової звітності підприємств. Економічний аналіз. 2013. Т. 12 (4). С. 208—210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12_4__475.

28. Золотарьова Я.С. Звітність за міжнародними стандартами: новації у формуванні балансу / Я.С. Золотарьова, Г.О. Германчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbisnbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

29. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://www.uapravo.net/data/akt450/page1.htm>.

30. Кабінет Міністрів України. Постанова N419 від 28 лютого 2000р. Київ. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності. [Електронний ресурс]/<http://consultant.parus.ua>

31. Каламбет С. В. Генезис бухгалтерського балансу підприємства в Україні та світ Науковий журнал ISSN 2311 – 3413 – Економіка і Фінанси – 2015 – № 11

32. Китайчук Т.Г. Аналіз складових частин балансу підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 3. С. 859—864.

33. Кужельний М. В. Організація обліку / М. В. Кужельний, С. О. Левицька. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с. – (2). – (ISBN).

34. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: Монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 186 с.

35. Кутер М.И., Гурская М.М., Шихиди А.Г. Значение учения Жака Савари для развития бухгалтерского учета // Международный бухгалтерский учет.–2011.–№31(181)

36. Кухта К.О., Рудь Я.О. Баланс підприємства: становлення, історія виникнення та розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету Випуск 22. Частина 1. 2017

37. Лень В. С., Гливенко В. В. Звітність підприємства: підручник. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Каравела, 2018. 672 с.

38. Лукін В. О. Звітність підприємства: опорний конспект лекцій. Харків: ХІБС УБС НБУ, 2014. 164 с.

39. Лучко М.Р. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: навч. посібник/ М.Р.Лучко, І.Д.Бенько. – Тернопіль: «Економічна думка».–2016.–370 с.

40. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <http://www.minfin.gov.ua>

41. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 “Подання фінансової звітності”; IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01 січ. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

42. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 “Консолідована та окрема фінансова звітність”; IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01 січ. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

43. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 34 “Проміжна фінансова звітність”; IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01 січ. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

44. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 “Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи”; IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01 січ. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

45. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) [Електронний ресурс] / Назва з титульного екрану – Режим доступу: [akon.rada.gov.ua/laws/show/929_010](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_010)

46. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2014. 536 с.

47. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 181–191.

48. Муравський В.В. Завдання бухгалтера у повністю автоматизованій системі обліку / В.В. Муравський. – Обліково–аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства. Львівська політехніка. – С.99–100.

49. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку” від 27.06.2013 р. № 627 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

50. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Консолідована фінансова звітність”, Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>

52. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 25 “Спрощена фінансова звітність” [Електронний ресурс]: сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

53. Нематеріальні активи [Електронний ресурс]: П(С)БО 8, затверджено наказом МФУ від 18.10.99 р. № 242. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

54. Нормативне регулювання облікової системи Швейцарії і Польщі [Електронний ресурс] / Назва з титульного екрану – Режим доступу: http://allref.com.ua/uk/skachaty/Normativne_regulyuvannya_oblikovoyi_sistemi_SHveitsariyi_i_Polshi

55. Озеран А.В. Аналіз корисності інформації фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. Молодий вчений. 2015. № 2(2). С. 200—204 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(2\)__50](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)__50).

56. Озеран А.В. Дослідження еволюції бухгалтерської (фінансової) звітності на теренах сучасної України / А.В. Озеран // Формування ринкової економіки. – 2012. – № 28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com.ua/articles/book.html>.

57. Особливості облікових систем в США [Електронний ресурс] / Назва з титульного екрану – Режим доступу: <http://www.dsbrickworks.com/mzhnarodnij-oblk-ta-audit/175-osoblivost-oblkovix-sistem-v-ssha.html>

58. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях. Первая печатная книга о

двойной бухгалтерии, изданная в 1494 г. в Венеции, 1893 г. – 152 с.

59. Петрук О.М. Аудит фінансової звітності підприємств в аспекті аналізу ефективності використання ресурсів. Ефективна економіка. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_36

60. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс]: затверджено наказом МФУ від 19.04.2001 р. №186. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

61. Погорєлова Т. П., Сьоміна О. Р. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання. Агросвіт. 2017. № 1-2. С. 44-48.

62. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

63. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 “Фінансова звітність за сегментами”, наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2005 № 4. (в редакції від 09.08.2013). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>

64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 “Зобов’язання”: наказ міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com>

65. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 1993 р. № 250 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/250-93- %D0%BF](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/250-93-%D0%BF).

66. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>

67. Пуцентейло П. Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2015. № 1. С. 168-174.

68. Руда І.О. Міжнародна практика складання та подання балансу / І.О. Руда, Л.В. Мельянова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-

nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

69. Сава А., Палюх М., Завитій О., Семенишена Н. Теоретичні засади бухгалтерського обліку в системі управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. 2017. Вип. 1-2. С. 21-28.

70. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік [текст] : навч. посіб. /І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік. К. Є. Нагірська. – К.: “Центр учбової літератури”. 2013. – 688с.

71. Семенишена Н., Бугерчук Б. Баланс як основна категорія бухгалтерського обліку. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (6-7 квітн. 2017 р., ЛТЕУ, Львів, Україна). Тернопіль : Крок, 2017. С. 196-198.

72. Семенишена Н., Дубчак Г. Моделі та сутність Балансу (Звіту про фінансовий стан). Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в управлінні економічними процесами в світовій і національній економіці: сучасний стан та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 11 грудня 2015 р., (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2015. С. 47-49.

73. Семейон В.С. Особливості складання та подання фінансової звітності підприємств в Угорщині (Житомир, 18-19 березня 2008 р.) / В.С. Семейон. – Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2008. – 242

74. Сікорська Т.С. Баланс підприємства як компонент фінансової звітності / Т.С. Сікорська, Т.Г. Бондарева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rdak.edu.ua/ua/news/internetkonferenciya.

75. Скирпан О. П., Палюх М. С. Фінансовий облік: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 407 с.

76. Слободян Н.Г. Аналіз фінансової звітності: управлінський аспект. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 5(3). С. 67—71. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_5\(3\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_5(3)__20).

77. Смачило В.В. Оцінка фінансової стійкості підприємств. / В.В. Смачило, Ю.В. Будникова // <http://rada.gov.ua/>

78. Смірнова О. М., Стадник М. В. Фінансова звітність : історичний аспект розвитку та сучасні орієнтири. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2. Тернопіль : Крок, 2014. С. 116–119.
79. Сопко В.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник / В.В. Сопко. – К. : КНЕУ, 1998. – 448 с.
80. Спільник І. В. Аналіз фінансової діяльності фірми. Наукові записки. Тернопіль. “Економічна думка”, 2006. Випуск 16. С. 78-82.
81. Спільник І. В., Тинська І. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу і проблеми його вдосконалення. Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. Тернопіль: Економічна думка, 2011. - Випуск 8, Ч. 2. С. 423-425.
82. Спільник І. Сутність обліку та актуальність вивчення його історії. Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. С. 166-169.
83. Томчук О.Ф. Аналіз бухгалтерського балансу підприємств / О. Ф. Томчук, Н. В. Ващілова // Економіка та держава № 10/2019
84. Томчук О.Ф. Аналітичні можливості балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28 (2). С. 152—159. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_28\(2\)__33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_28(2)__33).
85. Фрейман М.Б. Баланс. Часть-1. История возникновения / М.Б. Фрейман [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.finnes.ru.
86. Хомин П. Я. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методологічно обґрунтованим. Бухгалтерський облік і аудит. № 6. 2014. С. 9-15.
87. Хомин П. Я., Палюх М.С. Звітність як інформаційна система забезпечення розвитку агровиробництва: проблема повноти й достовірності. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнічного університету (Економічні науки) Випуск 2 (1) С. 302-311.

88. Хомин П.Я. Баланс – елемент методу бухгалтерського обліку чи форма звітності / П.Я. Хомин // Вісник ТДЕУ. – 2006. – №2. – С. 76–84
89. Цивільний Кодекс України: за станом на 1 груд. 2016 р. / Верховна Рада України. – [Електронний ресурс] // “Ліга : Закон” – 2016. – № 12.
90. Чижевська Л.В. Бухгалтерський баланс : проблеми теорії і практики [Текст] / Л.В. Чижевська. – Житомир: ЖІТІ, 1998. – 408 с
91. Чудовець В. Науково–практичні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / В. Чудовець // Економіст. – 2012. – № 12.
92. Яремко І. Й., Федак Т.В. Балансознавство у контексті і форматі методології економічної науки. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. 2013. № 647. С. 547–552.
93. Яріш П. М., Касьянова Ю.В. Методи проведення аналізу фінансових результатів діяльності організацій. Управління розвитком. 2013. № 4 (144). С. 159-162.
94. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства / Н. Яцишин // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо–поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2013. – Вип. 10. – Ч. 4. – С.439–445.

ДОДАТКИ

Додаток А
Таблиця

Трактування змісту поняття “баланс” вітчизняними та зарубіжними вченими

Баланс як елемент методу бухгалтерського обліку		
1	Н.В. Дембінський [16, с. 147]	Бухгалтерський баланс є одним з прийомів узагальненого відображення на певну дату (як правило, на 1-ше число місяця) в грошовій оцінці стану засобів підприємства і джерел їх утворення.
2	В.Г. Швець [91, с. 46]	Бухгалтерський баланс - це метод узагальнення даних через рахунки і подвійний запис.
3	П.Я. Хомин [87, с. 83]	Баланс - це елемент діалектичного методу досліджень, який використовується як спосіб узагальнення інформації в будь-якій галузі. До того ж такий елемент, як баланс, потрібен для організації бухгалтерського обліку, оскільки тут він виконує не лише функцію групування й узагальнення інформації, але і функцію внутрішнього безперервного контролю. Остання функція балансу як елемента бухгалтерського обліку ґрунтується на подвійному відображенні господарських операцій у системі кореспонденції рахунків. Однак це не означає, що фінансовий звіт про господарські засоби і джерела їх утворення, який у вітчизняній звітності має однойменну назву «Баланс», є ідентичною категорією, а тому його слід розглядати як елемент методу бухгалтерського обліку. Ідентичність назви зовсім не означає тотожності категорій.
4	М.И. Кутер [43]	Балансовое обобщение как элемент метода бухгалтерского учета венчает процедуру обработки бухгалтерских данных, сводит их в информационную модель финансового состояния экономического субъекта. Информация этой модели, представленная в виде отчетных показателей балансовых строк основной формы финансовой отчетности, выступает несравнимым источником при оценке функционирования хозяйственной единицы, ее производственно-хозяйственной и финансовой деятельности, направленной на совершенствование или развитие всей системы управления предприятием.
Баланс як одна з основних форм звітності		
5	П.И. Савичев [72, с. 4]	Бухгалтерский баланс - это отчетный документ, отражающий в денежной оценке все виды средств, находящихся в распоряжении предприятия по состоянию на определенную дату, в двух разрезах: по источникам получения и целевому назначению средств (пассив); по составу, размещению и фактическому целевому использованию этих средств (актив).
6	В.В. Сопко [83, с. 36]	Бухгалтерський баланс - це таблиця, в якій наведено характеристику стану майна господарства за певними ознаками поділу продуктивних сил (основні засоби, матеріали, гроші тощо) у вартісному вираженні і характеристику того самого майна з власницьких відносин (скільки власних і позичених коштів укладено в господарство, господарську діяльність). Перший аспект має назву «актив», другий - «пасив».
7	Л.В. Чижевська [89, с. 26-27]	Бухгалтерський баланс - це спосіб узагальненого відображення в грошовій оцінці стану господарських засобів, власності та зобов'язань на певну дату у формі звітної таблиці, складеної бухгалтером для внутрішніх та зовнішніх користувачів з метою прийняття ними управлінських та інвестиційних рішень.
8	Кяран Уолш [86, с. 25-47]	Бухгалтерський баланс - це звіт, який можна порівняти з двигуном певної потужності, генеруючим певний тип енергії у вигляді прибутку. Бухгалтерський баланс - це базовий документ фінансової звітності.

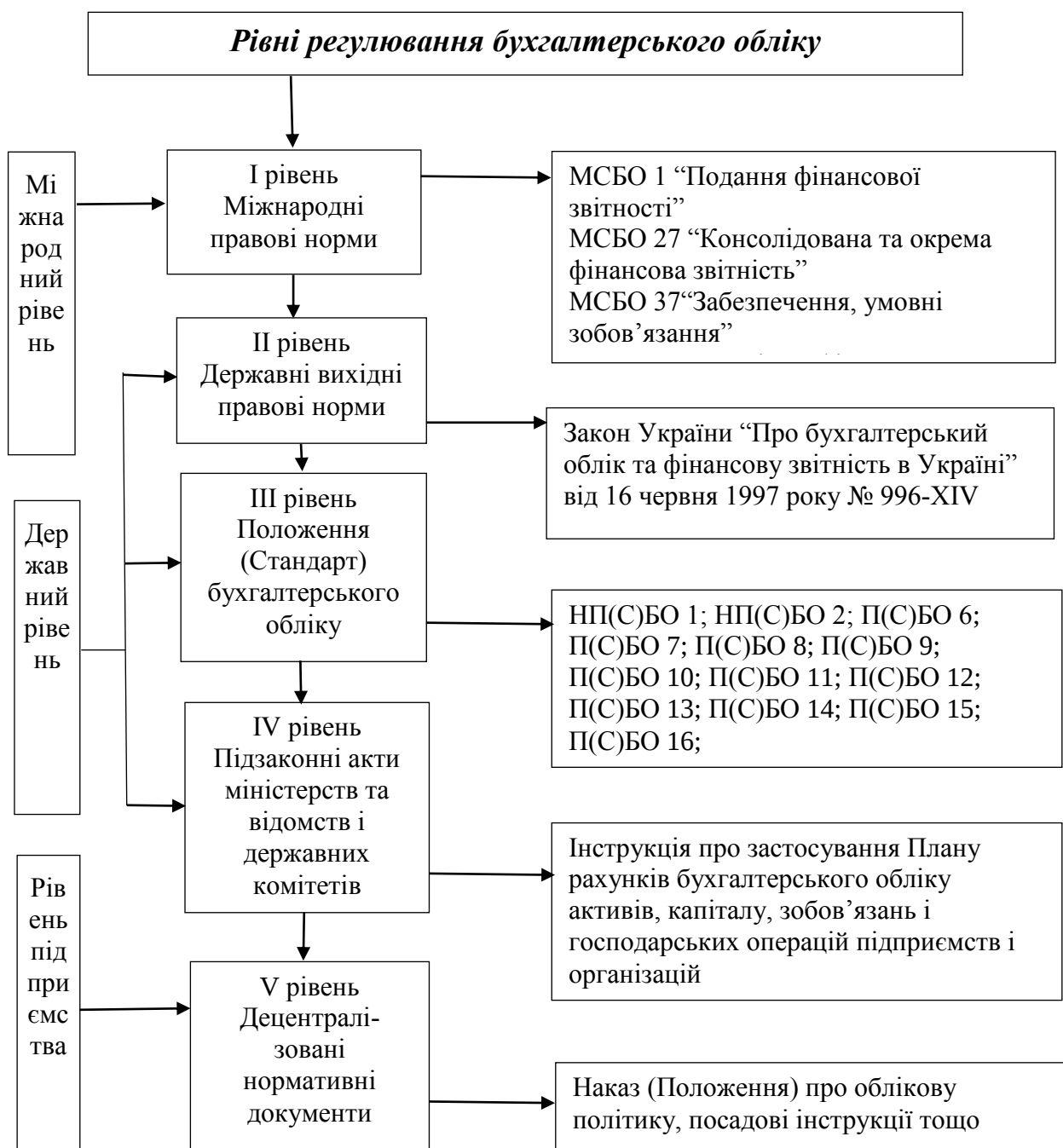

Рис. Рівні нормативно-правового регулювання складання бухгалтерського балансу

НАКАЗ
по Приватному підприємству «Іва-Транс»

м. Івано-Франківськ

«01» січня

2011 р.

Про облікову політику підприємства

На виконання вимог Закону України від 16 липня 1999 року № 996–XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також з метою дотримання підприємством єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності наказую:

1. При відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій застосовувати норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України.

2. За відсутності необхідних норм у вітчизняних П(С)БО застосовувати аналогічні норми системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО–МСФЗ (IAS–IFRS) на підставі того, що національні стандарти не можуть суперечити міжнародним.

3. Установити межу суттєвості для:

- окремих об'єктів обліку, що належать до активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства, – 5 % підсумку всіх активів, зобов'язань і власного капіталу відповідно;

- окремих видів доходів і витрат – 2 % чистого прибутку (збитку) підприємства;

- проведення переоцінки або зменшення корисності об'єктів основних засобів – відхилення залишкової вартості від їхньої справедливої вартості у розмірі 10 % такого відхилення;

- визначення подібних активів – різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну не повинна перевищувати 10 %;

- статей фінансової звітності – 500 грн.

4. Установити тривалість операційного циклу для:

- виробництва продукції та надання послуг – два місяці;

5. Не відображати відстрочені податкові активи й відстрочені податкові зобов'язання у річній фінансовій звітності.

6. При перерахуванні доходів, витрат і грошових коштів, виражених в іноземній валюті, середньозважений валютний курс не застосовувати.

7. Для визнання основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, встановлення строку корисного використання об'єктів та вибору методу нарахування амортизації керуватися наказом Директора.

8. Матеріальні активи, термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, а вартість менше 1000 грн., вважати іншими необоротними матеріальними активами.

9. При нарахуванні амортизації основних засобів застосовувати методи амортизації та ліквідаційну вартість:

- для об'єктів основних засобів (крім вантажних автомобілів вантажопідйомністю понад 2 т) – прямолінійний метод;

- для малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів – у розмірі 100 % вартості таких об'єктів у першому місяці їх використання;

- для інших необоротних матеріальних активів – прямолінійний метод.

10. Проводити переоцінку тих об'єктів основних засобів, залишкова вартість яких відрізняється від їхньої справедливої вартості на дату балансу більше ніж на 15 %.

11. При нарахуванні амортизації нематеріальних активів застосовувати прямолінійний метод.

12. Здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок.

13. Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати кожне їхнє найменування.

14. У разі продажу, відпуску у виробництво чи іншому вибутті запасів застосовувати такі методи їх оцінки:

- середньозваженої собівартості – при відпуску виробничих запасів у виробництво та реалізації готової продукції;

- за цінами продажу – для товарів, що продаються оптом чи у роздріб.

15. Величину резерву сумнівних боргів розраховувати за методом класифікації дебіторської заборгованості, без застосування коефіцієнта сумнівності для кожної групи боржників.

16. Не створювати резерв забезпечення на виплату відпусток працівникам підприємства та виконання гарантійних зобов'язань.

17. Резервування коштів на додаткове пенсійне забезпечення, реструктуризацію, виконання зобов'язань за обтяженими контрактами тощо не проводити.

18. Оцінку ступеня завершеності операції з надання послуг (виконання робіт) здійснювати шляхом вивчення виконаної роботи, при цьому в бухгалтерському обліку доходи відображати у звітному періоді підписання акта наданих послуг (виконаних робіт).

19. В основному виробництві використовувати позамовний метод обліку витрат на виробництво та калькулювання фактичної виробничої собівартості продукції із застосуванням елементів нормативного

20. Установити перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

21. Прийняти як базу розподілу змінних і постійних розподілених загальновиробничих витрат прямі витрати, що включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

22. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Директора підприємства.

Керівник підприємства _____

Додаток Д

**Методика заповнення Фінансової звітності малого підприємства Баланс
(Форма № 1-м)**

<i>Актив</i>	<i>Код ряд-ка</i>	<i>Джерело інформації</i>	<i>Зміст статті згідно з НП(С)БО 25</i>
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	р. 1001 – р. 1002 включається в підсумок балансу	Відображається вартість об'єктів, віднесених до складу нематеріальних активів (НА). Наводиться сума залишкової вартості, яка включається в підсумок балансу
Первісна вартість	1001	Сальдо Дт 12	Наводиться сума первісної вартості НА (крім гудвілу) (визначається згідно з п. 10-18 П(С)БО 8)
Накопичена амортизація	1002	Сальдо Кт 133	Сума накопиченої амортизації об'єкта НА з початку його корисного використання (П(С)БО 8)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	Сальдо Дт 15	Відображається вартість незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у т. ч. необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу)
Основні засоби:	1010	Р. 1011 – р. 1012 + сальдо Дт субрахунку 100 у частині інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю Включається в підсумок балансу	Наводиться вартість: власних ОЗ; отриманих на умовах фінансового лізингу; отриманих на умовах довірчого управління об'єктів і орендованих цілісних державних майнових комплексів, які віднесені до складу ОЗ; інших необоротних матеріальних активів; справедлива вартість об'єктів інвестиційної нерухомості тощо. Відображається залишкова вартість ОЗ, яка включається в підсумок балансу.
Первісна вартість	1011	Сальдо Дт 10, 11 (крім сальдо Дт субрахунку 100 у частині інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю)	Наводиться первісна (переоцінена) вартість ОЗ та інших необоротних матеріальних активів, а також первісна вартість інвестиційної нерухомості, якщо не можна достовірно визначити її справедливую вартість
Знос	1012	Сальдо Кт 131, 132, 135	Наводиться знос ОЗ та інших необоротних матеріальних активів, а також інвестиційної нерухомості, яка обліковується за первісною вартістю (абзац другий пп. 2.3 п. 2 розд. II)
Довгострокові біологічні активи (ДБА)	1020	Сальдо Дт 161, 163, 165 або Сальдо Дт 162, 164, 166 – Сальдо Кт 134	Наводиться справедлива вартість ДБА (сальдо Дт субрахунків 161, 163, 165). У разі якщо ДБА обліковуються за первісною вартістю, у цій статті наводиться їх залишкова вартість, яка включається до підсумку балансу (Сальдо Дт субрахунків 162, 164, 166 – Сальдо Кт 134) (пп. 2.4. п. 2 розд. II).
Довгострокові	1030	Сальдо Дт 14	Відображаються фінінвестиції на період більше

фінансові інвестиції			одного року, а також усі інші фінінвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який час (пп. 2.5 п. 2 розд. II).
----------------------	--	--	---

1	2	3	4
Інші необоротні активи	1090	Сальдо Дт 18,19 (17*)	Наводяться суми інших необоротних активів, які не можуть бути включені до згаданих вище статей розділу «Необоротні активи»
* У разі переходу підприємств на застосування НП(С)БО 25 до цієї статті на початок звітного року також включаються дані, наведені у статті «Відстрочені податкові активи» (ряд. 1045) Балансу (форма № 1) на кінець попереднього року (пп. 2.6 п. 2 розд. II НП(С)БО 25)			
Усього за розділом I	1095		Відображається загальна сума за розд. I. Необоротні активи: р. 1000 + р. 1005 + р. 1010 + р. 1020 + р. 1030 + р. 1090 = р. 1095
II. Оборотні активи			
Запаси: (включається у підсумок балансу)	1100	Сальдо Дт 20, 22, 23, 25-28 (не враховується сальдо Дт 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»)	Відображається вартість: запасів сировини; основних і допоміжних матеріалів; палива; покупних напівфабрикатів і комплектувальних виробів; запасних частин; тари (крім інвентарної); будівельних матеріалів; інших матеріалів, призначених для використання в ході нормального операційного циклу; витрат на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги); валова заборгованість замовників за будівельними контрактами
У тому числі готова продукція (у підсумок балансу не включається)	1103	Сальдо Дт 26, 27, 28 (не враховується сальдо Дт 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»)	Відображається: готова продукція, в якій наводиться собівартість виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання; сільськогосподарська продукція; покупна вартість товарів, придбаних підприємствами для подальшого продажу
Поточні біологічні активи	1110	Сальдо Дт 21	Відображається вартість поточних біологічних активів тваринництва (дорослі тварини на відгодівлі та в нагулі, птиця, звірі, кролі, дорослі тварини, вибракувані з основного стада для реалізації, молодняк тварин на вирощуванні і відгодівлі), а також рослинництва (зернові, технічні, овочеві та інші культури), облік яких ведеться відповідно до П(С) 30
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	Сальдо Дт 34, 36 за мінусом Сальдо Кт 38	Відображається заборгованість покупців або замовників за реалізовані їм продукцію, товари, роботи або послуги, включаючи забезпечену векселями заборгованість, яка скоригована на резерв сумнівних боргів (нетто), що відноситься до заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, включаючи забезпечену векселями
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	Сальдо Дт 378, 641, 642, 651, 652	Відображається визнана дебіторською заборгованість казначейських, фінансових і податкових органів, державних цільових фондів, зокрема за розрахунками з тимчасової непрацездатності
У тому числі з податку на	1136	Сальдо Дт 641 «Розрахунки за	Наводиться ДЗ з податку на прибуток (не включається в підсумок балансу).

прибуток		податком на прибуток»	
----------	--	-----------------------	--

1	2	3	4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	Сальдо Дт 37 (не враховувати сальдо Дт 378), 66*, 653, 654, 68 за мінусом Сальдо Кт 38	Відображається заборгованість дебіторів, яка не включена до інших статей ДЗ, скоригована на резерв сумнівних боргів (нетто), що відноситься до іншої заборгованості (пп. 2.11 п. 2 розд. II)
*У цій статті також відображається заборгованість працівників перед підприємством за операціями з оплати праці			
Поточні фінансові інвестиції	1160	Сальдо Дт 352	Відображаються фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів) (пп. 2.12 п. 2 розд. II).
Гроші та їх еквіваленти	1165	Сальдо Дт 30, 31, 333-335, 351	Відображаються: готівка в касі підприємства; гроші на поточних та інших рахунках у банках; грошові кошти в дорозі; електронні гроші (крім наперед оплачених карток цільового використання: дисконтних карток торговців, карток АЗС, квитків для проїзду в міському транспорті тощо, які приймаються як засіб платежу виключно їх емітентами).
Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи.			
Витрати майбутніх періодів	1170	Сальдо Дт 39	Відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.
Інші оборотні активи	1190	Сальдо Дт 331, 332	Наводяться суми оборотних активів, які не включені до згаданих вище статей розділу «Оборотні активи»
Усього за розділом II	1195		Відображається загальна сума за розділом II. Оборотні активи: р. 1100 + р. 1110 + р. 1125 + р. 1135 + р. 1155 + р. 1160 + р. 1165 + р. 1170 + р. 1190
III. НА, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	Сальдо Дт 286	Відображається вартість НА та груп вибуття, які утримуються для продажу, що визначається відповідно до П(С)БО 27 (пп. 2.16 п. 2 розд. II)
Баланс	1300		Підсумок балансу: р. 1095 + р. 1195 + р. 1200 = р. 1300

Пасив балансу

Пасив	Код рядка	Сальдо рахунку	Порядок заповнення згідно НП(С)БО 25
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Сальдо Кт 40	Наводиться зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу підприємства з урахуванням суми внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. Підприємства, для яких не передбачено фіксовану суму статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до

			статутного капіталу підприємства
--	--	--	----------------------------------

1	2	3	4
У цій статті також наводиться сума пайового капіталу (пайових внесків) членів споживчого товариства, спілок та інших організацій, внески засновників підприємства понад статутний капітал			
Додатковий капітал	1410	Сальдо Кт 41, 42	Відображаються: сума дооцінки НА; вартість безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб НА; види додаткового капіталу
Резервний капітал	1415	Сальдо Кт 43	Наводиться сума резервів, створених відповідно до законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства (пп. 2.19 п. 2 розд. II)
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Сальдо Кт 441 (прибуток), або Сальдо Дт 442 (збиток)	Відображається сума нерозподіленого прибутку або непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу (пп. 2.20 п. 2 розд. II)
У першому місяці року переходу на застосування П(С)БО 25 сальдо рахунків 17 «Відстрочені податкові активи» і 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» підлягає згортання взаємною кореспонденцією цих рахунків із відображенням різниці на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»: Дт 54 – Кт 17 – взаємне згортання сальдо; Дт 441(442) – Кт 17 – відображення різниці на рахунку 44, якщо сальдо рахунку 17 перевищує сальдо рахунку 54; Дт 54 – Кт 441(442) – відображення різниці на рахунку 44, якщо сальдо рахунку 54 перевищує сальдо рахунку 17. Згортання сальдо відстрочених податкових активів та відстрочених податкових зобов'язань здійснюється в разі переходу на П(С)БО 25, в іншому разі відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання відображаються в Балансі окремими статтями необоротних активів і довгострокових зобов'язань (п. 14 П(С)БО 17).			
Неоплачений капітал	1425	Сальдо Кт 45, 46 (в балансі суми наводяться в дужках)	Відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Господарські товариства в цій статті також відображають вилучений капітал, тобто фактичну собівартість часток, викуплених у своїх учасників
Усього за розділом I	1495		Відображається загальна сума за розд. I. Власний капітал: р. 1400 + р. 1410 + р. 1415 + р. 1420 (прибуток «+», збиток «-») – р. 1425
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	Сальдо Кт 47, 48, 50-55	Наводиться: сума заборгованості підприємства банкам за отримані від них кредити; сума довгострокової заборгованості підприємства за зобов'язаннями щодо залучення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки; інші довгострокові зобов'язання; сума залишку коштів цільового фінансування і цільових надходжень, отриманих з бюджету та інших джерел; кошти, вивільнені від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток (для платників податку на прибуток); суми забезпечення для відшкодування наступних витрат і платежів
У разі переходу підприємств на застосування НП(С)БО 25 до цієї статті на початок звітного року також включаються дані, наведені у статті «Відстрочені податкові зобов'язання» (рядок 1500 розділу «Довгострокові зобов'язання і забезпечення» Балансу (форма № 1) на кінець попереднього року			
III. Поточні зобов'язання			

1	2	3	4
Короткострокові кредити банків	1600	Сальдо Кт 60, 684*, 31**	Відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками щодо отриманих від них короткострокових позик. Зобов'язання за кредитами банків наводяться в Балансі з урахуванням належної на кінець звітного періоду до сплати суми процентів за їх користування (пп. 2.23 п. 2 розд. II)
* Відображаються дані за субрахунком 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» за використання коштів, отриманих у кредит від банків. Нарахування процентів за овердрафт відображається також на субрахунку 684 (Дт 951 – Кт 684). **Овердрафт – форма короткострокового кредиту в межах установленого банком ліміту, що дозволяє здійснювати розрахунки, коли у клієнта на поточному рахунку недостатньо коштів. Якщо бухгалтер відображає овердрафт на рахунку 31, то в ряд. 1600 відображається кредитове сальдо рахунку 31 – овердрафт.			
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	Сальдо Кт 61	Наводяться суми зобов'язань, які утворилися як довгострокові, але з дати балансу підлягають погашенню протягом 12 місяців (пп. 2.24 п. 2 розд. II)
товари, роботи, послуги	1615	Сальдо Кт 63, 62	Відображається сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену векселями (пп. 2.25 п. 2 розд. II)
У цій статті також відображається заборгованість постачальникам за невідфактуровані поставки (без супроводжувальних документів) і розрахунки з надлишку ТМЦ, який установлено під час їх приймання.			
розрахунками з бюджетом	1620	Сальдо Кт 64 (641, 642)	Відображається заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи суму податку з працівників підприємства
у тому числі з податку на прибуток	1621	Сальдо Кт 641 «Розрахунки за податком на прибуток»	У цій статті окремо наводиться поточна кредиторська заборгованість з податку на прибуток
розрахунками зі страхування	1625	Сальдо Кт 65 (651, 652, 654, 655)	Відображається сума заборгованості з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуального страхування його працівників
розрахунками з оплати праці	1630	Сальдо Кт 66	Відображається заборгованість за нарахованою, але ще не виплаченою сумою оплати праці, а також за депонованою зарплатою
Доходи майбутніх періодів	1665	Сальдо Кт 69	Відображаються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів
До доходів майбутніх періодів належать, зокрема, доходи у вигляді одержаних авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі), передплата газет, журналів, періодичних та довідкових видань, виручка від продажу квитків транспортних і театральновидовищних підприємств, абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо (Інструкція № 291)			

1	2	3	4
Інші поточні зобов'язання	1690	Сальдо Кт 372, 378, 644, 67, 68 (без урахування субрахунків 684 стосовно відсотків за кредити банків, який відображається у р.1600 та субрахунку 680 , який відображається у розд. IV)	Відображаються суми зобов'язань, не включених до інших статей, наведених у розд. «Поточна кредиторська заборгованість»: заборгованість за одержаними авансами; заборгованість засновникам у зв'язку з розподілом прибутку; заборгованість пов'язаним сторонам; сума валової заборгованості замовникам за будівельними контрактами
Усього за розділом III	1695		Відображається загальна сума за розд. III. Поточні зобов'язання: р. 1600 + р. 1610 + р. 1615 + р. 1620 + р. 1625 + р. 1630 + р. 1665 + р. 1690
IV. Зобов'язання, пов'язані з НА, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	Сальдо Кт 680	Відображаються зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, які утримуються для продажу, що визначаються відповідно до П(С) 27 (пп. 2.28 п. 2 розд. II)
Баланс	1900		Підсумок балансу: р. 1495 + р. 1595 + р. 1695 + р. 1700 = р. 1900
Рядок 1900, графи 3 і 4 = рядок 1300, графи 3 і 4 (Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності, затверджені наказом Мініну від 11.04.13 р. № 476)			

Додаток Е

Зразок балансу американської компанії Walmart

	Початок періоду	Початок періоду
Оборотні активи		
Грошові кошти та їх еквіваленти	8,705,000	9,135,000
Короткострокові інвестиції		
Чиста заборгованість	5,624,000	6,778,000
Інвентар	44,469,000	45,141,000
Інші оборотні активи	1,441,000	2,224,000
Разом оборотні активи	60,239,000	63,278,000
Довгострокові фінансові вкладення		
Машини та обладнання нерухомості	116,516,000	116,655,000
Гудвіл	16,695,000	18,102,000
Нематеріальні активи		
Накопичена амортизація		
Інші активи	6,131,000	5,455,000
Витрати майбутніх періодів довгострокових активів		
Сукупні активи	199,581,000	203,490,000
Поточні зобов'язання		
Рахунки кредиторів	58615000	58583000
Короткострокові/довгострокові поточні борги	6004000	6670000
Інші поточні зобов'язання		
Разом поточні зобов'язання	64619000	65253000
Довгостроковий борг	44030000	43495000
Інші пасиви		
Витрати майбутніх періодів	7321000	8805000
Частка меншості	3065000	4543000
Негативний гудвіл		
Загальна сума зобов'язань	119035000	122096000
Акціонерний капітал		
Різні акції		
Привілейовані акції		
Звичайні акції	317000	323000
Нерозподілений чистий прибуток	90021000	85777000
Казначейський квиток		
Надлишки капіталу	1805000	2462000
Інший акціонерний капітал	-11597000	-7168000
Сумарний акціонерний капітал	80546000	81394000
Чисті матеріальні активи	63851000	63292000

Додаток К

Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

	Користувачі	Інформаційні потреби	Використання інформації
	Держава в особі відповідних органів: - Державна фінансова служба України	про доходи та витрати, які впливають на формування бази оподаткування та документи, які це підтверджують, про сплату податків і зборів і т.п	для формування податкової політики в країні, здійснення перевірок, застосування штрафних санкцій тощо.
Зовнішні	- Державна служба статистики України	про обсяг виготовленої продукції (робіт, послуг), рівень оплати праці, стан та наявність основних засобів, тощо	Здійснення статистичних спостережень та їх узагальнення по видах економічної діяльності, регіонах тощо
	Інвестори	Фінансовий стан його динаміка рентабельності тощо	оцінка здатності виплачувати дивіденди й отримувати вигоду
	Кредитори	дані про грошові кошти, запаси готової продукції, дебіторської заборгованості, наявність заставного майна тощо	оцінка платоспроможності: (своєчасності погашення кредиторської заборгованості, виплата відповідних відсотків)
	Покупці	Рівень цін на підприємстві	прогнозування динаміки цін або пошук ширших можливостей постачання різними ресурсами
	Постачальники	Платоспроможність підприємства	для оцінки своєчасності оплати рахунків і можливості подальшої співпраці
	Професійні учасники фондового ринку	Інформація про цінні папери, інвестиційну привабливість підприємства тощо	для прийняття рішень щодо купівлі-продажу цінних паперів тощо
	Професійні спілки	Про заробітні плати працівників, їх умови праці, соціальні гарантії	для визначення вимог щодо оплати праці, умов трудових угод, а також оцінки тенденцій розвитку галузі до якої належать відповідні підприємства
	Інші (громадські організації, фізичні особи, засоби масової інформації, які проводять вузькоспеціалізовані дослідження пов'язані із видом діяльності підприємства	Дані обліку, які відображають екологічну складову діяльності, динаміку виробництва, стан основних засобів	для підготовки оглядів, аналізу тенденцій розвитку окремих підприємств, галузей
	Власники, акціонери	Фінансові результати діяльності підприємства, рентабельність тощо	для прийняття рішень щодо діяльності і розвитку суб'єкта господарювання, доцільності його продажу, доцільність купівлі чи продажу акцій тощо
внутрішні	Адміністрація (у т.ч. управлінці різного рівня	Вся (відповідно до рівня управління) інформація про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання	для прийняття рішень щодо діяльності і розвитку суб'єкта господарювання тощо
	Працівники	Цікавляться даними бухгалтерського обліку з точки	стабільність і прибутковість організації, її здатність

		зору рівня їх заробітної плати та перспектив роботи на підприємстві	гарантувати оплату праці і збереження робочих місць
--	--	---	---